Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ◆ ШОАТТА, 19 МАЙ, 1984 ШУ. ◆ № 96 (6938). ◆ Мах 3 кап.

ВорхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета нийслагIа сесси

Селхан Грозне хилар ворхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета нийслагIа сесси.

НГIАССР Лакхехьарча Совета борхIлагIа сесси хинначул тIехьагIа хержачи депутатий полномочешка хьажарах доклад е дош делир мандатни комиссе председатела депутата П. Г. [illegible].

Лакхехьарча Совето берригаш раьза а болаш социам бир депутатий № 8 йолча Краснопролетарски хорламий округе гIолла хержача П. Н. Громова, № 81 йолча Толстой-Юртовски хорламий округе гIолла хержача В. П. Каверсие, № 20 йолча Андреевски хорламий округе гIолла хержача Г. Н. Шевердиний, № 99 йолча Тимирязевски хорламий округе гIолла хержача А. Ш. Балхаровай, № 123 йолча Фрунзенски хорламий округе гIолла хержача Р. М. Косумовай, № 141 йолча Троицки хорламий округе гIолла хержача В. П. Цыбальникова полномочеш [illegible].

Цул тIехьагIа берригаш раьза а болаш чIоагIйир сессе укх тайпара ден повестка:

1. КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума, цхьайтталлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета цхьоалагIча сессе решенешкара, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. К. У. Черненкос цига даьча къамельлашкара хьадоагIача Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Советий дехкарий хьакъехьа.

2. «Юкъарча дешарел профессиональни школана реформа ярна кертерча лостамех» йолча КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума, цхьайтталлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета цхьоалагIча сессе решенеш кхочушъяра долча Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Советий декхарий хьакъехьа.

3. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа.

4. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета цхьайолча миссаарча комиссешка хувцамаш дара хьакъехьа.

5. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутатий запросий хьакъехьа.

Ден повестка хьалхарча дешах доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, депутата Х. Х. [illegible].

Преннешка къамельлаш дир КПСС Шелковской райкома [illegible] В. Г. [illegible], Ачхой-Мартанойски района «Лермонтовский» совхоза мехотряда начальника, депутата Л. [illegible], Гудермесски горисполкома председатела депутата А. Г. [illegible], Грозненски района «1 Май» цIерагIча колхоза тракториста депутата В. Н. Прокина, Веденски района «Прогресс» яхача совхоза тракториста депутата М. С. [illegible], Малгобекски горисполкома председатела В. Г. Третьякова, Наддтеречни района Горагорски поселковни Совета исполкома председатела, РСФСР Лакхехьарча Совета депутата А. М. [illegible].

Лакхехьарча Совето берригаш раьза а болаш тIайийцар КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума, цхьайтталлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета цхьоалагIча сессе решенешкара, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. К. У. Черненкос цига даьча къамельлашкара хьадоагIача Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Советий дехкарий хьакъехьара социам.

Ден повестка шоллагIча дешах сессе доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела депутата Т. У. Махмудлажиевс.

Цу дешах динначу преннешка къамельлаш дир НГIАССР просвещени министра С. М. [illegible], Янгыюртски юкъарча школа директора депутата С. Ю. [illegible], облсовпрофа председатела депутата Г. Г. [illegible], Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен педниститута ректора М. У. Умарова, Апасиевна цIерагIча Новогрозненски маьхкдатте чакхдоахача завода оператора депутата Н. А. Книть, Сунженски райисполкома председатела депутата В. П. [illegible].

Лакхехьарча Совето берригаш раьза а болаш тIайийцар «Юкъарча дешарел профессиональни школана реформа ярна кертерча лостамех» йола КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума, цхьайтталлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета цхьоалагIча сессе решенеш кхочушъяра долча Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Советий декхарий хьакъехьара социам.

Цул тIехьагIа Лакхехьарча Совето лаьдийтIар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата Н. Я. [illegible] дьыча Лакхехьарча Совета чIоагIдайта отделаьча Президиума Указий хьакъехьарча доклада хIаьта догIдоагIаш дола социам тIа а йийнар.

Лакхехьарча Совето берригаш раьза а болаш тIайийцар цхьайолча миссаарча комиссешка хувцамаш дара хьакъехьара социам.

НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаташ Е. П. [illegible], В. С. [illegible], А. В. [illegible] даьча запросашта жоп а луш Грозненски горисполкома председатела депутата В. М. [illegible] бувзама производственни - технически управлене начальника депутата А. З. Хантев даьча къамельашка ла а дийгIа боагIаш бола социам тIайийцар Лакхехьарча Совето.

Цу тIехь ворхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета нийслагIча сессе шай болх чакхбаьккхар.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюрос шай [illegible] заседаний дийцад халкъа боахам дегIабоалабарцен дунен халкъашта юкъерча хьалацен дукъадения доза массехк дош.

Политбюрос белгалдаьд укх шерара хьувкъам чуэцача юкъагIа Российски Федераце, Украине, Казахстане юртбоахама продукци автомобилашца хьувзилга IалашдАра ихьы тIа а чакхдоахаргдола гIулакхаш. Республиканский меттигерчен партийни, советски, боахама органашта тIадиллад хIара къахьегамх келентише йолаш йола ерригa транспорт технически диначa хьала тIа оттаергйолаш, хьувкъам хьаувзача цунах эффективни пайда эцаргйолаш, юртбоахама мовхьаш дIа-хьа кхуьлаш къахьегача наьха, цар овсаре къахьегараи лерттIа салаIарaи хилангa даргдоаца хьалаш вIашт[I]ехьдакара дагIи йоакхо ергйолаш хьадда болх вIаштIехьбоаккхилга.

Къоабалъяьй ЦК Политбюрос тIадиллача гIулакхага хьежжа СССР Министрий Совето кийчъяь Кавказски перевалочни машинахь билдара ерина заданеш. Из билла баьлча торо хургьл пассажираш дикка сихагIа дIа-хьа кхувлен мовхьаш дIа-хьа кхахьен, Советски Закавказья республикий производительни низаш дIахо дукхагIа дегIадоагIилга Iалашде.

КПСС ЦК Политбюрос къоабалъяьй хIанзарча ханара воарх[I]амегIарча проблемех КПСС-ай Португальски Компартехи хетараш цхьатера хилар цIаьхха бахь а деш, португальски коммунистнии шоай са ца кходеш лоаттабеча къовсамца КПСС-а цIаккха а хувцалургйоаца солидарность хилар хьа а кхайкадеш вовкъостий К. У. Черненков Б. Н. Пономаревен Португальски Компарте Генеральни секретараца Альваро Куньялаца хиннача вIашагIкхетара итогаш.

ЦК Политбюрос дийцай советски кулгIалхой Испане короляца Хуан Карлос I-чуца хиннача переговорий итогаш. Белгалдаьккхар, Испане пачхьалкхена нерте латтачо Советски Союзе енача визито шин мехка юкъе вIашаг дагарадараш динагIа кхетадарах дарий юкъера отношенеш кашира, разрядка, дунен халкъашта юкъера кхоачам кIаьдбара гIулакхa дIахо дегIайоалаяраш тIо дергхилар.

Заседане дийцад Претория расистий гIулакхаш США хIанзарча администраце хьалхоецаш хилар бахьан долаш Африка Къулбехьене эттa хьал. Белгалдаьккхар, Советски Союз хьалхагIа а санне Анголагахьа, Мозамбикагахьа, фронтаца оагIув болча кхыча пачхьалкхенашкахьа, тIаьта ниттa Африка Къулбехье колониализмах расизмах муитъаннаара тIехьарча къовсамхоашкахьа чIоагIа латташ хилар.

КПСС ЦК Политбюро заседане решенеш тIайийцай чурчен аракьарчен политики цхьадолча кхыча дешах лаьца.

КИНОИСКУССТВА ДОККХА ДЕКХАР

Сага — яарда общество хьалгIечуи идейно-нравственни саихетаи чIоагIбеча даим а коммунистически парте тешаме гIоначаш хиниаб, хIанз а ба советски дукхаьча къаний кинематографе гоавалчаш.

«Кинофильмий идейно-художественни бараш лакхбаран кинематографе материально - технически базе чIоагIъяраш дIахо йодача ла на де дезарех» болча КПСС ЦК-а а СССР Министрий Совета а социамо дIадехараш кхоачашдаро долча кинорганизацей декхараш ха хетаяь яр кинематографе болхлой Ерригсоюзни совещание. Из хилар 18 мая Москве.

Президиуме — КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель Г. А. Алиев, КПСС ЦК секретарь М. В. Зимянин, партийни, советски, общественни организацей кулгалдаш, кино гоавалчаш, литература а искусства а деятелаш.

СССР Госкино председатела Ф. Т. Ермаша доклад а тIа, выступленешка белгалдаьккхар, КПСС ЦК-а а СССР Министрий Совета а кинематографи дегIакхувлара дешашта бола социам советски киноискусства вахаре доархIаме событи а хинна дIаэтталга. Цу документа тIара къаьгта хьакхиш да парте даим а вай кинематографе чIоагIа йоакхо ел хилар, цун дукхa огIонаш йола тIехьатетта йиш йоаца проблемаш кIоаргга кхетавар, уж кипара эффективни а белгтaлара а цIо деш хилар. Совещане белгалдаьккхар, укх тIоккхьарча шерашка отечественни кинематографе даьхача толамашка ца а кхоиаш, эрителала а общественносто кинона кийса критика еш хиларах, вай вахара бакъ атмосфера экрана тIа массаза хьагойташ ца хиларах, фильмашка наха хьаьцаргдола масалаш кIезига хилярах. ХIанзарча кино агIора доархIамегIа дола декхар да вай ханарча бакъахьарча турпала, тIатеIIа гуманистически идеалаш дIачIоагIъечуи сурт-сибат хьакхоллар. Къаьгта а телевиде а вай толамаш экрана тIа хьагойтар, советски вахара хьесапа пропаганда яр, социалистически мораль чIоагIъяр — цу тайпара ба кинематографистий балха кертера лостам. Вай халах дола фильмаш хьахоллаш кхолламе лехамаш дара керда стимул луш да партен дерригача халкъон КПСС XXVII съездага кийчо яр.

ЧIоагIа теркам тIабалийтар киноискусства общественни действенность айира дезашта, из наха кинообслуживани яра культура лакхъяраца айкха бувзам болаш хиларах, кхоллама сина кхерра декхарашта, киноискусства кхыча проблемашта.

Советски кино дунен халкъашта юкъерча доархIамах дукъаш, оратораш аьлар цун сий лакхдаларах, цун бахьан Советски мохк — машарен социальни прогрессен когIортолга.

Белгалдаьккхар, КПСС ЦК-а а СССР Министрий Совета а социам коммунизм хьалъеча кинематографе доархIам лакхбара тIадерзадаь пачхьалкхен декхар, партийни наиба санна ларxIа дезилга.

Совещане къамаьл дир вовкъоста Г. А. Алиева.

Дикка дегаш айдена болаш совещане доакъашхоша кхоачале письмо дахьийтар КПСС Центральни Комитетага, СССР Министрий Советага, вовкъостага К. У. Черненкога, советски кино болхлоша ерригa шоай опыт, талант а къахьегам а партен халкъен гIулакха дIадургхиларах, шоай идейни лакхахудожественни, вай кано дIадехача тайпара произведенеш хьахоллаpe дIадургхиларах тешадеш.

(ТАСС).

Из. Г. Г. ПОПХАДЗЕНИ Д. С. СОЛНЫШКИНАЕ «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ВОЛХ БЕЧА КАГИРХОИ ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАМЧА» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Кагирхошта хьехамча дарен коммунистически кхетам баларен даьгъе дика хIамаш кaрагIдуьйрах «Нохч-ГIалгIай АССР болх беча кагирхой заслуженни хьехамча» яха сийлахьа цIи дойла:

Попхадзе Гурами Григорьевичa — Малгобекски УБР буровой начальника;

Солнышкин Дмитрий Семеновичa — «Старогрознефть» НГДУ скважинашта даьттана кIал ера ремонта мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВДЕНЬКИН.

гор. Грозный.
1984 шу. 17 май.

ЦаIдола политди

Саммардийнахьа республика чакхдаьлар цаIдола политди. Цу дийнахьа къахьегама коллективашка докладаш йир КПСС обкома докладчикаша — партийни, профсоюзни, комсомольски бехктокхамеча болхлоша, министерствай ведомствай кулгалхоша, хIаьта ниттa парте горкомий, райкомий докладчикаша а. Цар выступленей тема — «КПСС обкома кхоалагIча пленума итогаш къахьегама коллективний декхараш».

Докладчикаша теркам тIабахийтар КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума а цига КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкос даьча къамаьла тIа а дIадехараши хьежжа халкъа депутатий Советий балха стили методаши дIахо эргалъа товрка дувзадена дешаш. Белгалдаьккхар советски а боахама а органий, общественни организацей 1984 шера республика экономически социальни дIагIайоалаяра планаш кхоачашъяра бола бехктокхам. Теркам тIабалийтар юкъарча дешарен профессиональни школа реформана.

Къахьегама коллективашка укх шера а ерригача пятилетка а планаши декхараши кхоачашдара тIехьара социалистически яхь йоарпаярах дийцар докладчикаша.

Социалистически
хьал денешк
●

СИХА КIОАРГАЛУ БУРУВ

Укх шера вай республикерча бурувдеттараша юкъе лархача социалистически яхье хьалха латташ хьайегIарех я Октябрьски бурув тохара балхий управлене колле к у в а. Хьалхарча квартале дакхича къахьегама толамий итогаш йича республиканески Сийлен ула тIа йиллар из. Ер цу доладелча даш хIакэлехьа заданел ссегIа до тохад 1330 ссегIа метр бурув.

Къахьегама овсарле лакхъяра, арахоачa продукцега дIабода вах лакбара заданеш тIехкхоачашъеш хьабоагIа УБР бурувдеттараш. Юкъера ханар хIарча тIера стиноешка бетта бурув тохара сухала бигь бетта заданеш 117,9 процент кхоачашъяьй цар. Къахьегама овсарле лакхъяра план хийттен ахи процент тIехкхоачашъяьй. Бурув тохарга дIабода вах лотбарах дукхьаал дIабаккхача бетта производственна кхоадкх 73 эзар сом.

Е. ДОТМАРЗИЕВ.

«ХIара балха дийнахьа дешилдоагIана тIехьдешача хьалдер деагIен хилийтара!» яхача денгагIа ярхача социалистически яхье «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода цехашта, участкашта юкъе тIехьарча дана хадданза хьалха латтаца хьайоагIа экспериментальни участка коллектив. Укх шера хьалхарча квартала итогех цхьоалагIа моттиг а хьоакхеш, цунна елар хьалдара ахчан преми.

ХIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъеш а еш, къахьегаш ба Хащенко Михаил Иванович верте латтача бригада слесараш. Царех ба Денисов Виктор, Баканов Юрий, Никифоров Иван, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрахьара аьттехьа) бригадир М. Хащенко, слесараш В. Денисов, Ю. Баканов, Н. Никифоров.

В. [illegible] сурт.

ХЬУВКЪАМА ЛАРД ЕЛЛАЙ

Ялатен довкъарен культураш дика хьувкъам болаш хьалхлера шоай низам тIадерзадеш къахьегаш ба укх шера Назрановски районе «40 лет Октября» яхача совхоза кхаа лаладареш.

Итт эзар гаргга гектар тайп-тайпера культураш тIайола совхозе дерригa лаьтта лаладеш я коллективни подрядагIа къахьегаш йола кха бригада. Цу дукъа хьарча шера бIаьсти гаттара тIахьаьмилле а, ззотамо чIоагIа дукъале лаьле а механизаторий низ хьачъеб агротехнически бокъонаш дIа ма дезаре дикагIча денешка довкъара культураш, шекара свекла, картолаш, хьажкIаш дIайийне яа.

Нитта, 14 май хьетIеоттаж дIайийне хьахй хьата лаьрхIа йола ерригa хьажкIаш. Укх 2700 гектар я, дIайийнай индустриальни хьесапе минеральни органически удобренеш йоккхаш къалхе а лаьрхIе кийчдаьча лаьтта.

Кхойтта механизированни звено я укх шера из культура хьалкхеш. Церна юкъе ва КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро член [illegible] Бальаудин. 200 гектар хьажкIа да цун звеной ха. Цо а вокх звенашкахье а дIайийнай дика хьувкъаш йола БЦ-66-25 яха югославски хьажкIаш.

ДIадахача шера хIара гектаре 71 центнер фуалъаьа хьажкIаш хьалха Кодзоева, республикера из культура лаладу болча вахьа лаладерашта юкъе лархача социалистически яхье хьалхе [illegible] моттиг а йоаккхаш. Кхы а дикагIа хьажкIаш хьувкъам уйла йолаш ва дукхагIча ордений кавалер вола Бальаудин. Це деннахи сийлени декхар тIейийца — укх шера хIара гектаре тIера 100 центнер фуалъаьа хьажкIаш [illegible].

Кодзоева санна дикагIча дешаш шоай кхакха хьажкIаш дIа а йийна, хIанз царна кхы тIа зхарна дола ба цунца социалистически яхь лелаеш бола Гелисханов Юсеп, Оцигов Абубакар, Беков Бальаудин, Оцигов Iумар, кхы бола механизатораш. Декхий декхараш тIейийцад [illegible] Гелисханов Юсеп Оцигов Iумарен дола декхад хIара гектаре 60 центнер хьажкIаш яа.

Шоай декхараш кхета а деш, муна Кавказ программе кхоачашъеча ма могта доккхагIа дагIа юкъедена гIертаи къахьегаш болча совхозе къахьегамхоша дош деннад совхозе гIолла укх шера хIара гектаре тIера 40 центнер фуалъаьа хьажкIаш чул, планагIа яа боагIараш 28 центнер йолаш.

Саммардийнахьа дIайийна бальлар Iумар, хьайбола механизатораш, доккъара лаьрхIа йола хьажкIаш а. Цар кха а хIанзага даь — 1600 гектар.

Пайдаца социалистически декхараш толамо кхоачашдара цIенашта мара аллей совхоза кхаш лаладереш.

С. СУРНОВ.

ХЬЕХАМЧАШ ДАГАБАЬЛАР

Саммардийнахьа хьоа вIаштIаьлар С. М. Кирова цIерагIа культура Дворец. Укхаза вIашагIкхийттадар «Грознефть» объединене чуйоагIача подразделенешка къахьегаш бола кагирхой хьехамчаш. Слет хьайийллар объединене партийни секретара Ю. В. Васильченко.

Цул тIехьагIа доклад йича объединене генеральни директора заместитела С. У. Юсупова дийцар шоай 1300 дIакхоачаш болча хьехамчаша кагирхошца беча бераштеча балхах, дIахо йодача кхетаза балха цар кхыъалош дола дагIа доккхагIа хилийтада де дезарех.

ТIаккха шоай балха опытах лаьца къамельлаш дир хьехамчаша: Малгобекски бурув тохара балхий управлене буровой начальника Г. Г. Попхадзе, «Грознефтегаз» НГУ оборудоваленa гIулакх лоаттадеча мастера С. А. Шулумова, ПМК слесара - монтажника П. Н. Комарова. Нов. Попхадзе вовкъосталца шай балха тIа дегIавенача Малгобекски буровой начальника Ю. Т. Бадалова, «Старогрознефть» НГДУ мастера Д. С. Солнышкина вовкъосталца хьалхкхийнача И. Д. Ильина шоай хьехамчашта эхаши совгIаташи делар, дег тIара баркал аьлар.

Ниттa, объединене сийлен грамоташ совгIаташи луш белгалдаьккхар дикагIвола 20 хьехамча.

Объединене берригача хьехамчашка кхайкар тIайийцар слете дагъа доалаш хиннараша.

С. ШАВКИН.

ВАЙ — ПРОИЗВОДСТВА ДАЙ

ФУД НОВКЪАРЛЕ ЕР?

Укх шера биъ бетта тохарен продукци арахецача план 114,5 процентех продукци мальхала йиккара план 112,7 проценти кхоачашйир оаха. Уж дала хьоккамаш да, цхьабакъда, со дувца йоаллар из дац. Дикатар массе хана а тхона дусаргда. Са дувца безам бар тха балха тIа долча кхоачамбоацарех, уж хьахулийтача бахьанех да.

Аз цхьоалагIча филиалe болх бу ер 22 шу да. Эттара хьалха хIамаш тегачун ученикагара дIаболабир аз сай къахьегама никъ. Дукха халомаш нийсъелар аьлча, хара хулчаш са балха тIа укхьанцарча хана хIаьта а. Бакъда дIа мел йода сай балхах лакагIа кхеташ, уллувча йоккха опыт йолча вовкъосташа гIо дар бахьан долаш цхьан-шин шера яхар санна балха говзал йиза карайаайир аз.

Йоккха коллектив я аз къахьегача шоллагIча участка яр. БIаь гаргга сaг ва укхаза болх беш. Шин бригадах латт участок. Аз ма алла ра, во дац филиала а тха участка а къахьегама толамаш. Цхьабакъда уж кхы а тIера гIа хила йиш яр. ТIаккха фуд производственни хьоккамени дикагIа хилийтара тхона новкъарле ер? Къайла ца хьоа аргда аз, къахьегамен производственнии дисциплина йоагIача боарене ца хилар да, аьнна. Из дац оаха дисциплина дувзадена дешаш бригадни собранешка, совета васседанешка дувцад, яхдда. Цхьайтта сагах латташ бригада совет я тха участке вIашагIъедад. Нагахьа санна дисциплина толхаьа моттигаш хиляча цун дош оаха дувц совете. Цига тохкам беш хьокха дальна гIалат балха мел чIоагIа Iатикъаш да, дукхьал беседа а нь кхы тайпа таIазар ца деш из витa мегаргва е вий. Ниттa, балха тIехьабусарацца, прогулаш ерашца, балха тIа брак ерашца кьовсам лоаттабу бригада совето. Дукхьал укх шера массетIаьна дувца дийзар совете хIамаш тегачун Савеев Махе дешаш. Цо болх беча хана дукха ца дотIа хабар дувцаш ше брак арал соагIа шийна уллув къахьегача наьха балха ха зехьа йоайора. ХIама хиламар из балкара дIа ца ялихача. Боалл. Цудукъа бIаь процент премех довгIа ахча ца луш йитар на, бригадни совето. ХIаьта, цун машино болх ца беш яьнкхача хинах пачхьалкхена даь зе Мазаевой алале чотагIа дIа а тексир.

Бригада хьоккамашта Iаткъий сагаг балха тIехьавалар? ЧIоагIа Iатиъ, хIана аьлча, хьахулаш долчун букхоцшаш долчох мера алалия эцад бригадерча низа. ШоллагIа-дале, болх ца беш лаьттай барокъаш тега машина.

Къайза санна кхухьаргда аз, болаш ба тха участке шоай болх дика бовзе а къахьегамен производственнии дисциплина телхаеш болий вах хIана а. Бакълар аьлча, тIехьарча хана-м кIезигагIа нийсаду дисциплинах лаьца дувца деза гIулакхаш. ХIаьта а Газаева Ася, Зубхаджиева Нюра, Чадиева Фатима, Ахгабова Люба санна бола хIамаш тегараш дисциплина дика, йолаш бац. Из ниттa, хьалха бехк тIабуж эттара хьалхарча дешъе тхона, царна уллув къахьегача вовкъосташта.

ЧIоагIа хала хеташ, коллектива ца лаьрхIерай соагIа, шеаш болх баьча производствах вIаллa дог ца лазайтa гучадаьлар тхона цхьабола хIамаш тегача мотористаш. [illegible] укх бетта дукха хабеел ваш. ГIулакх сенах латт аьлча, алапе кIезига да, тахьнара хьа а ухаш уназа за йова Хьаьзцаргъа вай тха участка ХIамаш тега дIадехараш хьежжа йола техника я укхаза болх бечар доалахьа. ТIаьккха боагIача боараме пайда эцнй - теш цох массане а? Эцац. Дувцаргда аз хIамаш тегача мотористах Мазаева Зинайх. Укх шера шоза а кхоза а яхар санна балха хьан шин-кхаь сахьата тIехьаьоаш моттигаш хиннай из. ТIехьайкхара цхьайкка бахьан а дац. Зина Урус-Мартане ях. Цхьабакъда, цар цIен кхе гIолла Iуйренна смене кхыбола хIамаш тегараш хьаба-дабеш йола кхоъ автобус тIехьа, аьлча, тIа участкера лаьтта сaг дIахьаьлар. Царна юкъе кIезига бадар балхах дика кхеташ хина вехкарий.

Фу эшар царна. ЛерттIа болх хьабеча хIамаш тегачо 200—280 сом ахча эц тхо долча. Балха хьакхувлаш, балхара цIакхувлаш автобусаш я мах бала ца безаш. Цхьаьнх-м да. Балхах саг дIадаьраьладаца, шийи професси йиза цо кареерзаллаца алайи кIезига хуа. ЧIоагIа хала хет цхьаболча наха из кхетаде ца тугаш хиача.

ХIаьта, аз бийца балхара дIабаьнараш-я дукха ахча даиккa дагахьа договорагIа Казахстане бахаб. Сийга хаьттача, аз цар къахьегамашка тIа цхьайнахьа а балха дIаэцаргбоацаш йоазув дутаргдар.

Хьаьзцаргда вай цхьайкха масал. Номер 28 йола техникчески училище яьккха балха ера тхо долча Даудова Заргана. Хоза тIайийр из коллективо. Цунна гIо де тIачIоагIийр дикагIа йола хьехамча, хIамаш тегар Абубакарова Яха. Цхьабакъда, дикза шин кIира даьнчул тIехьагIа балхара мукъаяллийтар дехаш заявлени йийр Заргана. Тхо цецдаьлача дисар. ЦIий вана ца лагIа я, цунга хьана саг вий йоахар во. Бакъда, вала моташ-маьрша [illegible] Заргана хIамаш тегачун балхон кIеа а делла ший гарачча вахийтаьрча СибарегIа яхар «дIаьхха совеш» даха дагахьа. Из ца хийттача, фу хала хетаргда коллективе, цунна тIачIоагIъянь хиннача хьехамчоа? Мегаргда, оах-м сатохаргда, бакъда, дикзача шин шера хетаг дала ца дезаш цунга дешийтача пачхьалкхена хьалхаиа вIалла а ше бехктокхаме хетий-хьогI Заргана? Тамаш я хете. Из ниттa дадаре, дIагIоргьяцар из, кхы мел дар дIадаьнкхача а кIезига муиъагIа шe балха ена коллектива цо лаьрхIаллара хургдацар из. Цу гIулакхаша хьахьокх дукхагIболча болхошта производствах дог а лазаш болх ца белга.

БIарча хьанийцача дика коллектив я тха яр. Гуш ма хиларa, во доархIамц хьалхадика латтача декхарех а. Бакъда, аз мел дийца балха тIа новкъарле мел еш дола хIамаш дикка децаре тхона карагIдаьнна хургдола дикадараш дукхагIа хургдар. Из хулла чурча торонех дукхагIа пайда а эцаш, дIахо йодача хала хиина кхоачамбоацараш теркал а деш болх бе дIаьрхIад оаха.

Л. БАЛХАЦОВА.
Грозненски швейни - производственни объединени цхьоалагIча филиала бригадир.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: БАЛХА СТИЛЬ

ОЗАБЕЗАМ ЦА БЕШ

Iилман - технически прогресса карагIдьинарчох пайда эцарга хьежжа мара лаьхха хила йиш яц къахьегама овсарле а. Халкъа боахаме цхьан хана кулг-кара деш хинна балхаш, хIинз дукхагIча даьхье, шоаьтта дIатIаийцад тайп - тайпарча механизмаша. Тахан гIишлош хьалъеча, наькъаш, газа а мехкдаьтта а проводаш ехкача, дукхача кхыча моттигашка вайна гу хIанаара низбола техника.

«Грозтрубоводстрой» треста № 4 йолча гIишлошъяра механизаци еча управлене белгтала дакъа лоац мехка экономика дегIайоалаеча, халкъа боахама эша гIишлош хьалъеча. Цу управлене болх лой го йиш я беррига мехка бокха лоархIам бола «Малхбоалехьара Сибере — Урал — Поволжье» яха продуктопровод юллача. Иштта уж къахьегаш ба «Грозный — Нефтекумск» яха бензопровод, «Юкъера Ачалкха — Карабулак», «Ольгинск — Эльхотово — Чикола» яха газопроводеш йохкача, дукхача кхыча моттигашка.

Атта дац мехк мел ба хIана яц аьнна, яьржа ядача участкашка къахьегама хьалаш вIаштIехьдаха, тIайхьца декхараш толаме кхоачашделга Iалашде. Балха спецификага хьежжа дукха хало яаш дукхьала уьтте а, партийни профсоюзни организацей ноакъосталца, УМС кулгалхой вIаштIехьдаьннад цоашта хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашде. ГIишлон - монтажни балхаш дара 1983 шера план 109,5 процент кхоачашдьаь. Иштта тIехкхоачашдьаьй укх шера хьалхарча квартала а бетт бетта а план.

Йоккха яц УМС партийни организаци. Верригга а 32 саг мара чуватIац цу чу. Цхьабакъда, партийни организаце иза эIаница е йоккха хилараx латтац. Хьалхашка латта декхараш кхета а деш, уж кхоачашдара коллектив оарцагIъяккха харах латт. Управлене коммунисташа цIенхаштта уйла ю къахьегама дисциплина тоаяра, коллективе шоай влияни чIоагIъяра бизза пайда эц администраце беча балха тIахьожам лоаттабе партийни организацеiа еннача бокъонех.

Администраце беча балха тIахьожам лоаттабергболй комисси управлене вIашагIъеллар соахка сентябрь бетта хиннача отчетно - харжамий партийни собране. Комиссе чубоагIа вахара а партийни балха а опыт йола коммунисташ Н. Н. Решетников, Р. О. Нигматулдева, В. В. Новиков, В. Ф. Давыденко. Председателалла хержав хьинар а инициатива а йола коммунист Х. Н. Мамиев.

Партбюрос чIоагIъьча планагIа болх беш я комисси. Керттера шиъ декхар лоархI цо планаши социалистически декхараши кхоачашдара коллектив оарцагIйоаккхилга, хьож управлене кулгалхоша шоашкара доагIар дой болх тоабара. Хаддаза йоавхо ю хIора участке латтар болх бовзаш, инициатива йола специалист хилийтара, хьадех кулгалхоашкара болхлой къахьегам хьалаш тоаделга.

Черавлени яхача станицана гаьна йоацаш «Грозтрубопроводстрой» тресто хьалъеш латт хIанара нийбола компрессорни станци. Энергетически ресурсаш алсамъяхара дай пачIахьалкхено оттаяь программа кхоачашдьара бокха лоархIам болаш объект я из. Компрессорни станци хьалъеча дакъа лоацаш я коммунист С. А. Айдамиров керте латта УМС-4 чуйоагIа № 1 йола участок. ХIара бетта-бетта тIехкхоачашдьаь бо планови заданеш.

«Малхбоалехьара Сибере — Урал — Поволжье» яха 100 километр дIаехал дола продуктопровод юллача участкана кулгалдеш ва комсомолец Л. Алиев. Кьона вале а, балха опыт йолаш, дика специалист а организатор а ва из. Цо кулгал а деш, хьалха хьалъяь а яьнна, эксплуатаце дIаеннай «Новопсков — Аксай — Моздок» яхй газопровод.

Хьинаре болх беш, къахьегама овсарле лакха йолаш хьайоагIа хIанз Л. Алиев кулгалду кагирхой коллектив а. Социалистически яхье массаза хьалха латт из. 1983 шера балха итогех цунна еннай треста мерара кара тела ЦIе байраки яхчан премии.

Управлене чуйоагIача ерригага участкашта юкъе лергара хилагIа яр а эттара нертегIа яр а я № 5 йола участок. Укхаза и управлене мел йола техника, механизмаш. Цар балхах тийша ба ерригача коллектива толам. Цудухьа партийни организаце къаьстта терназ тIахийтад цу участкана. Укхаза вIашагIъеллай балха опыт йола коммунист М. К. Ильин керте латта партгрупа. Коммунисташа хаддаза терназ тIалоаттабу техника болх бе кийча хилийтара, цунна шиъ ханнахьа ремонт яра, къахьегама дисциплина чIоагIъяра. Еча йоаккхонга хьежжа лакха а я механизмаша болх бара коэффициент.

Балха тIа даьнна гIалаташ, кхоачамбоацараш къайла кхахьац партийни организаце. Балха боагIачох бех а боаккхаш, озабезам ца беш хIаранерара цIенхаштта хьадех шиъ декхараш дизза кхоачашделга.

Администраце, профсоюзий дакъа а лоацаш хиннача шерарча партбюро заседане ладийгIад УМС начальника А. А. Ахильгова кьча отчетага. Къахьегама дисциплина чIоагIъяра управлене начальника де дезар шиъ ханнахьа ца дарах цIенхаштта бехк баьнхаб цох. Управлене балха хьасташ бола инженерно - технически балхалой партбюроша дига а яьнна мара администраце хьайбергбоацаш оттадаьд. Цу гIулакхо тоадаьд балха хьанйеча кадрашта хаддаза партийни тIахьожам лоаттабелга.

Дика гIулакх да ше тIаийду соцамаш йиьта кхоачалду партбюро шиъ хан-хайнаьча хьежнилга.

Партбюро яха эз йьнача гIолла юха цIаькха а хьежар управлене кулгалхоша фу даьд къахьегама дисциплина тоаяра, кадраш хьа а хержаш, балха тIа дIацийсьяра. Управлене ерригга а коллектив вIашагIкхийтта хиннача хьайийллача собране цу денних лаьца доклад йир А. А. Ахильгова. Гуш дар партийни организаце беь болх зехьа ца боалга. ЦIеандалар балдаре нах дIабувлалга, тоадлар къахьегама дисциплина.

Къахьегама хьалаш вIаштIехьдахарга хьежжа мара хила йиш яц балха овсарле а. УМС цхьайолча участкашка укх дикха да ала йиш яцар. Къаьстта во латтар из гIулакх № 5 йолча участке. Хила дезача тайпара дацар укхаза кхерамален техника лоралга, шайла, бIеха яр бетонзаннe, доcтам болаш дацар кхе, корта бохабу малараш мелаш моттигаш яр. Цу гIулакхага хьежа везаш а хоп дала дезаш а йолча управлене керттерча инженерага М. Ф. Паненкага партбюро заседане ладувгIа лаьрхIар. Дувца оттадеш дола дош кийчдеш хилар администраце беча балха тIахьожам лоаттабеш йола комисси. Специалисташца, халкъа тIахьожамхошца цхьана комиссе тахка доаь дийцар партбюро заседане. Гучадаьха кхоачамбоацараш дIададахара хаддаа ха а, хIаране де дезар белгалдоаккхаш мероприятеш а оттайир. Уж кхоачашьяра гIо-новкъостал делга а тIахьожам лоаттабале а тIадиллар партбюро секретара Н. Н. Щербаковайи профкома председателеiа В. М. Азовайкен.

Укх шера 15 апреле юха а партбюро заседане ладийгIар № 5 йолча участке къахьегама хьалаш тоадара фу даьд. ХIанз гIулакх массаза а гIадвугаш хувцаденнадар. Кхерамзлен техниках лоралра инспектора белгал мел даьха кхоачамбоацараш дIадаьхадар. Эргаьлша хувцаденнадар ерригга а участок. Хоттала йоагаш беттаргбоацаш наькъаш тоадир, вагонашта басар хьекхар, ностам бир бокхлоиi хIама дуача цIагIа, хьайир слесарни, товарни мастерски, керда прорабски, шIе уголок. Коллективана хьалхашка латта декхарши массанена а довзардолаш хьалъяхкар динхача алапаша яздь социалистически декхараш, тоайир гойтара диаграмаш. Дерригга а болхлой къахьегамхара безам совбоаккхаргболаш тоадир.

Администраце балха тIахьожам лоаттабеш йолча юмисе дIахо йодача хана дуаца оттадаьраш а лоархIаме деннаш да. Шиъ хиннахьа документаци, сметни оттадеш яц производственни отдел. Партбюро заседане ладувгIа кийтъеш я цу отдела начальника Л. И. Афанасьева отчет. Тоабе безам ба плановни отдела, бухгалтере болх. Цу отделий кулгалхошкх а ладувгIа лаьркIад партийни организаце.

Дукха ююс, хьинар эшаш декхараш да УМС-4 укх шера тIаийцараш. ГIишлон-монтажни балхаш дара план 28 декабре кхоачаш а дь, планал совгIа 15 эзар сома мохха балхаш дергда аьнна дош деннад управлене коллективо. Уж кхоачашдара партийни влияни кхы а чIоагIъеш, хIара коммуниста бехктокхам айбе беза. Аттача ма даьнна дий тхо хIанз, аьнна мел в ца луш, кхы а болх тоабе беза.

М.-В. ЦИЦКИЕВ.

«Оргтехника» Грозненски производственни объединене вхелагIча цеха монтажни участок дика болх беш хьайоагIарех я укх тIаьхьарча массеха шера. ХIора бетта, квартала план 110 — 120 процент кхоачашдьу цу барт болча коллективо.

ДикагIчарна юкъе а дикагIа производственни къахьегамхой [illegible] ба укхаза электромонтажникаш В. Рожкова Е. Андроникова. Шишше а кхоалагIча разрядах болх беча цар дийнахьара норма 120—125 процент кхоачашдь.

СУРТА ТIА: электромонтажникаш В. Рожкова Е. Андроникова болх беш боаха (аьрдехьара аьттехьа).

И. ПЛИЕВА сурт.

ИРАЗА ОВЛА — КЪАХЬЕГАМ

ЙоргI цу хьалхе, Староще-дринскии юкъерча школе итт класс дьаккхчул тIехьагIа, дIайолийр Эскерханова Хьавас шиъ къахьегаме биографи. Хьалха шиъ нана сенна, «Коминтерн» яхача колхоза доаркай болх бе ера из. Кастта, коллективеца цхьане, къахьле лалаеча дояркашкара опыт кхе а ийеш, дика шиъ балха говзал Iомае йолаялар из.

Дукхха бар къоннача дояркашт хьалханнеш. Царех цаI — Андарова Айзан. Боккхача безамца юкъ шийла йоккхагIа бола шиъ новкъост-неш Хьавас. Цо Iомайир со, йоах, хьайбаш лелaдара лоархIама говзал тIатаIIа карaерзае.

Болх беча хьалхерча шерашкa шера кхо эзар килограмм мара хиккацар Хьавас Iаттагара шура. ШоI раьза яцар из шийна. ХIаьта ферме кулгалхой-м гIадбеха бар къоннача доярка соа дика толамаш дахаре.

...Iуйранна бетташ бола божа юкъе мара кхаьчабецар. Хьава шиъ болх бь хьинача зона. Цхьан юкъе шек йолаш хилар со, уккцIена дий-хьогI укхо леладер, хетам. Миштай-хьогI шура? Мел э-хьогI? Бакъда, со шек хилар сиха дIадаьккхар заведующе аьннача дешаша. Хьавас йоаккха шура массаза а ку, йоахар цо, лакха дикал йоаш. ХIаьта из сиха йисте йолаш хилар-м цунна шиъ шура йоалаш йола механически аппарат дика йовзар да. Цо цхьаккха а минут йоаяц зехье, ерригга а болх бара цикл лаьрхIа йийкъа я. Шеддар а да кIуа цун: доахан детта а хьайбашта нийсдь доакъар дилла а. ХIаьта доахан мишта хул ала Iа, — массаза а цIенон дизан...

Дукха ха я сона ферма коллектив йоаза. КIезига бац укхаза шоай балха говзанчаш. Атта дац царна юкъе котвала. Къоначарна юкъе котвьылламерча эттара хьалхаре я Эскерханова Хьава.

Мичара хьадоагIаш да къоначе доярна ираза овлаш? Котало яккха атта мичад, сиха мича йоаккхалу из. Массе а дийнахье, массе а сахьата хьинаре къахьега ма дезий из иккха. Цхьан шера вIаштIехьдоалеш мичад из... ДагIух цунна нанес шийгIа хьалха къахьегарца мара хилац хьоме нека парзIери сийдари.

ХIанз шурий-товарни ферма Эскерханова Хьава тIехдина йоалла йоархIаш юкъ. Йоккха говзал йолеш а лакха продуктивность йолеш а да цун доахан деттар. Из зьахьоки цифраша. Района дикагIа йоккхе доярках мугIарех латт Эскерхановей цIе. ДIадахача шера хIара бетташ болча Iаттагара 4126 килограмм шура лькхар цо, тIалаьцца декхар йиъ эзар яккха мара доацаш. Социалистически яхье котбьинечарна юкъе а Эскерхановей цIе. Цунна еннай «Профессех дикагIа яра яхь» цIи. Района къахьегаме сийлен Книжкана юкъе йитьай из.

Соаккара шу долалуш къонна доярка Эскерханова Хьава дIайийцар КПСС членалла. Староще-дринскии станици Совета халкъа депутат а я из.

Массе а дийнахьа дог гIоадьне йода из балха, шиъ нане ихеча новкъа гIолла. Цига цунга хьеж шийне дукха дезо гIулакх.

[illegible]

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

16 мае Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме вргIанара заседани хилар. Цига дийцар «ХIаранагара — хьинарга хьежжа, хIаранена — къахьегамага хьежжа» яха социалистически принцип лелайой хьоашаш тIахьожам лоаттабара халкъа депутатий Шалински районни Совето беча балхах дола дош. Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдоаккх, халкъа депутатий Советаш районни партийни организаце кулгалца парте XXVI съездон КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленумон дIадийхарашка хьежжа боахамел социально - культурни гIирс хьалбара дешашка кIоаргаGIах хьадагIех хьежа яьнна хилар, шоай территореш тIа советски законаш кхоачашдара лоаттабу тIахьожам цар чIоагIбеш хилар.

Районерча дукха а дукхагIа болча къахьегамхоша хьинаре дакъа лоац 1984 шерен бIарччача пятилеткан план толаме кхоачашьяр духьа лелаеча социалистически яхье.

Районе даь а деш а кIезига хIамаш дац къахьегамхой а бахача наьха а къахьегамех бытен хьалаш тоадара.

Цунца цхьана, Лакхехьарча Совета Президиумо уйла тIаяхийтар, советски законаша дIадехараш шоай территоре тIа кхоачашдеча тIахьожам лоаттабара шоашта еннача полномочеех Шалински района халкъа депутатий Советаша кIезига пайда эцаш хилара, общественни производстве ше лоацача дакъага хьежжа материальни рузкъах хIаране пайда эцара кхоачам болаш йоаккхо ца еш хилара.

Лаьттан законодательство кхоачашдеча боагIаш бола тIахьожам ца хиларах а хIаьта дукхагIча даьхье пхьайолча юртий Советий исполкомаша, боахамий кулгалхоша мегайтарах а общественни лаьтташ шоашкара дIалувцаш йола моттигаш дукхагIа хул тIехь-тIехьа.

Дукха моттигаш гучаьлай приусадебни участкех эца мегаргболча тайпара пайда ца эцаш. Дукхача цу участкашка йоккхий теплицаш хьал а еш, хьалха хьадоала беьдаараш кхеду, спекулятивни маьхех духьи мехна цхьацайолча районашка дIа а кхухьаш.

ВIалла а ца доагIа хIамаш леладу района дукхагIа йолча юрташка наха шоашта чуIе цIеноw хьадеча хана.

Халкъа депутатий Советана де доагIар дац дола хIама—доагIар а ца доагIар а — шоашта дакъа гIертача, общественни къахьегамах шера пайда эца гIертача, хIаьта общественна хьалхашкара шоай декхар дицдеш болча гражданашта. Шоай хьалкъа цхьестаж хьатIадоагIача социалистически доацача рузкъах чотагIа тоадеш бе уж: лечкъораш деш, спекуляци лелаеш, и. кх. дI.

Районерча къахьегама кол[illegible]ческий моральни зе ду производства хьашташ теркал а ца деш, шоай балха моттигаш юрта а юташ, республикера дIа а бахье «ахча даккха» дIаухача наха.

Шоаш болхача хала школашкара хьа а доахаш шоай бераш а кхувл шоашца ду[illegible]

Президиумо белгалдаьккхар, дукха кхоачамбоацараш дукхагIча даьхье халкъа депутатий Шалински районни Совето «хIаранагара — хьинарга хьежжа, хIаранена — [illegible] принцип районе лелаеча тIахьожам лоаттабара балха лоадаза анализ ца ярах, цу дакъе отделий управленеши, халкъа депутатий лоха латтача Советий исполкомий бехктохкам кIезига лакхбарех нийслуш хилар.

Цу дешаех лаьца тIаийеш йола решенеши мероприятеш массаза а чIоагIъеш яц хиланза бергбоацача организаторски балхала, хIаьта дукхагIйолча хана цуних хулаш цхьаккха пайда а бац. Эсала лел районе правови пропаганда еген бахача наха правови кхетам лулгеш.

Дийнача дешах лаьца боагIаш бола соцам тIаийцар Лакхехьарча Совета Президиумо, цу цхьан хийна боахлой группана тIадиллар из соцам чакхбаккхара тIеерзаь хьадда мероприятеш кийтъяла.

* * *

Лакхехьарча Совета Президиума заседане иштта дийцар Урус - Мартановски районе халкъа депутатий Советий сессеш кийтъярен чакхьяхарен практиках дола дош.

Белгалдаьккхар, халкъа депутатий районех юртийн Советий исполкомаша сессеш регулярна конституционни хаваш нийса лелаеш, экономически социальни гIирс хьалбара, бахача наьха къахьегамех бытен хьалаш тоадара, социалистически законности правопорядоки чIоагIъяра, харжархой наказаш кхоачашдара актуальни дешаш цига дувца уттадеш хилар.

Цхьайолча юртий Советий гIулакхаш миштта дел хьежачул тIехьагIа гудадьлар. сессешка дувцийта уттадеш дола дешаш цхьайолча Советашка (Гехински, Грушевски, Урус-Мартановски, Рошни-Чуйски) кIоарген массе оагIорахьарсе анализ ца еш нийсдеш хилар. Уж кийчъяра кIезига юкъувла массанера комиссеш, депутаташ, халкъа боахама специалисташ. Дукхача исполнительни комитеташа деш хIама дац доарxIамегIарча дешаех болча решенеi проекташ къахьегама коллективаш собранешкеи граждане бахача моттигашкеи хьалхагIе а [illegible].

Цхьайолча юртий Советий сессеш цига даькъа лацара хьинар депутатий кIезига долаш чакхьйова.

Дукхача юртий Советий исполкомаша кхоачам болаш уйла тIаяхийтац отчетни сессеш кийчъяран чакхъяхаран. Исполкомий отчеташ шоай чулоадамга дилача дукхача даькъе хIам бара нела худ, хьогучадахац кхоачамбоацараш нийсдалара бахьанаш, хьальохкац, уж дале а е кхыдале а дола дешаш къестаделга вIаштIехьдоаккхача исполкомаша лаца деза дагаъ.

Массазарча комиссей отчеташ сессешка ювцара дош формана мара ца лададен моттигаш я. Района дукхача Советашка хIана а кхоачам болаш вIаштIехьбаьккхабац сессешка тIаийеш йола решенеш кхоачашдьайой хьовсаш лоаттабу тIахьожамин тохкамн, цу гIулакха кIезига юкъеувз массазара комиссеш.

Сессешка кIезига пайда эц депутатски запрос санна йолча нарарча органийн кулгалдеча болхлойн гIулакхашта тIахьожам лоаттабара чIоагIа аьттув болаш йолча формах. НIаьхача хана цхьаьнаI депутатски запрос яьца Советаш я районе.

Советий сессешка наггахьа мара ладувгIац депутаташа шоай депутатски декхараш кхоачашдарах деча хоамашка.

Ше тIаийцача соцам тIа Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Урус-Мартановски районе юртийн Советий исполнительни комитеташ декхарийла лай шоай балха тIа дола кхоачамбоацараш дIадаха. Советий балха лоархIаме организационно-правови форма хиларах тарра сессеш кийтъяре чакхъяхарен практика дIахо тоелга Iалашде.

* * *

Лакхехьарча Совета Президиума хьехар Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета IХ-гIа сесси чакхъяьккхарца дувзаденнача дешашка.

Атеисташ кхебеш

КхувлоагIача тIехьена атеистически, патриотически, интернациональни кхетам бара болх дика вIаштIехьбьаьккхаб № 10 йолча профессионально - технически училище педколлективо. Укхаза керда шу дIадолалуш а духьаш а деша бьяхкача кагирхошца беседаш ю, лаьрхIа йола анкетировани ю.

ХIара кIиранагIа чакхдоаI училище политдень. Цу дийнахье дешархошта лекцеш ей, беседаш ю, тайп-тайпара оппоненташ гойт, кхыйола дика дукхьалера мероприятеш чакхйова. Цу гIулакхашка дика новкъостал ду краеведчески музея болхлошца, «Знание» яхача общества лекторашца, шефски предприятей коллективашца училище педколлективо айза лоаттабеча бувзамо.

Училище вIашагII е алла хьинаре болх беш а вахьана дешарт. ХIара бетта арахоц укхазе «Атеист» яхь пенгазет. Из кийчдераш дешархой шIаш бе, хIаьта берригача цу балха кулгалдеш а библиотека заведующи Леймоева Марет.

Шиъ гIончашца Иваненко Ольгайца, Гайтамирова Раийца, Солтаева Розайца, вожаташца Хадинаевгlар Сайтамировн Казбекаца, Богаев Бек-Хана цей, дукхача кхычарца кийчъе цо тайп-тайпара атеистически тематикагIа йола мероприятеш, концерти выставкаш, диспуташ, сайренаш. Доккха новкъостал ду цу къахьегье хьанена заведующеца училище парторганизаце секретара Смирни Людмила Михайловнас, РСФСР профтехобразована отличника, производственни дешара мастера, Сийлахь-боккхачу Даймехка тIема ветерана Петросян Вазген Хачатуровича, дукхача кхычар. Шиъ декхараш а общественни болх а лерттIа дIабаьхь, лагирхой шийне говзашкхотабе, царца чакх мел йоаха мероприятеш лерттIа а кIоарга чулоацам болаш а хилийтара Марета нагаьдоал Нохч - ГIалгIай пачхьалкхан университете из дешаш хилар.

СУРТА ТIА: Леймоева Марет (юкъеръяр) шиъ гIончаш К. Хадинаевцен М. Баймурзаевацен кийчдеш я «Атеист» пенгазете вргIанара номер.

Р. АУШЕВА сурт.

МАССАНЕ ДЕР — ЦХЬА ГIУЛАКХ

Дерригга дешара предметаш, къаьстта а общественни - гуманитарни дараш, коммунистически дог тийша кургбоалаш кхетам бала лаьрхIа да.

МагIалбекерча № 20 йолча школерча исторе, литература, обществоведене, географе преподавателаша кхетаберобolча меттала, хьадача материалаца дошийтт дешархошта общественни вахара лоархIамегIара хIамаш. —ЛаьрххIа ших лаьца бокха болх бу тха школе партийни организаце. Партийни собранешка дийцад атеистически кхетам баларак дола дешаш, ладийгIад кхетам балара сахьаташка, цу дакъе шоаш хьадда даьр фуд дувцаш хиннача классий кулгалхой отчеташка.

Школа, партийни организаце, берий дешара организацей, бераш школе доацача хана чакхйоахача мероприятей планага хьежжа бу дешархошта атеистически хьехам. УрокагIа доахаш хила дезаш долй хIамаш да — атеистически кхетам балара дешаш.

Дешархой материалистически мировоззренех кхебара гIулакх урокаш тIа ше тел, урокаш йоацача хана беча балха тIа а леладу.

Iилмая мировоззренена пропаганда яра дикагIйола форма а хиъна йиэттай «Вайна гонахьара Iалам» яха кружок. Цига хан-хана «Шамей дин», «Къона натуралист» яхача журналий обзор ю. Кружока материалаш массаза а пенгазета тIа кепаетт.

Дин баьде гIулакхаш дукхагIча даькъе боккхагIчех къабемначех наха юкъе лел, хIаьта а, ди кхайкаберапш шоай хур ду кагирхошта влияни е гIерташ.

Дукхача шерашка Iоальча опыто хьакьокх берашта кагирхоштех атеистически кхетам лугта бахача боккхагIчарна шиъе бета атеистически балхаца тар а леш леладиша дарт ца хилар. Эттара хьалха бераша кнвах тепача шоай дьыштаренн новкъостарен дIа ма лорий дий Iамалаш кхоачашдьсла. Из теркал а деш, дьыша-новнощен берашцен атеистически болх бу преподавателаша З. Ф. Рязановас, Н. М. Юнусовас, Г. А. Нестеровас, Ф. А. Погоровас, кхычар.

Шерра иржаш латт берашта дешаш доаккхача массехк шера цар даьшта-ноаношта лаьрхIа йола атеистически лекторий. Чакхйоахача мероприятеша — лекцешех беседашех, тематически сайренашка, хаттарийн кхоп даларен сайренаша, цхьана хулача педагогий, дай-ноаной, школьникий собранешка лерхIар — дьышта-ноаношта педагогически знанеш лулга, дезаде берашта кхетам балара шарна новкъостал

делга, дин традицеех, харц уйлаех дола кулаш довзийтилга.

Дийнала белгалъьнна я тха школи Ф. А. Погоровас кулгалдеш йола атеистически кружок. Дукха ха йоаццаш цун инициативагIа атеистически сайре йир оаха «Вахара маIан миштад материалистически позицега дилачен вай позицега диллачен» яхаш теша а йолаш. Химе преподавателан Л. И. Парусовас йоаккхийтар баха нах Iехабеш хьешача наха лелаю хIамалаш: «Доагаш доаца йовлакх», «Чов хиланза, мерахил дахкханза доагIа цIий», «ЦIа ца йоагаш ухха кIур», «Искусственни шура хьаяр» яха темаш лакха а йолаш.

Атеистически интернациональни кхетам балара болх вIаьшиз бувзаш бара школе пайда эц классе йоацаш чакхйоахача мероприятеех йийца ца Iеш, биологе, географе, химе, природоведене урокашка.

2—3 классе долча хана природоведене урокашка «Хьувкъам чуэцар», «ДIайийнача хIамашта Iувал дар» яха темаш Iомае йолайича атеистически кхетам бала болабу берашта. Цига берашта дIахоийт, хьувкъам тIехьъестественни йизац тийкха а боацаш, шотта хьыйдарах тийша болга. Бокъонца, ма дарра дIахьехар из хьехархочо Н. М. Юнусовас, опыт яра кхоасвьальча участке дIайийна коартолаш удобренеш товсараш дика Iувал дарцай чIоагIа хьувкъа а я.

Бераш материалистически мировоззренех кхедара гIо де лаьрхIа ба школе хьехача дерригача предметий чулоацам. Географе юкъхарча курсера хоа пхелагIча классашкарча берашта лаьттан шар, лоамаш, вулканаш, морхаш мишта хьахиннай, Iалам чухь хулаш дола йоаьал оттар, догIа делхар, лаьрхIа хий дар, мохк агар, ди къувлвар, тIо сагар. кхыдараш саниа цола хIамаш малагIча бахьанех хулаш да.

Уж Iалама закономерносташ Iомаьчул тIехьагIа, берашта шоашта ховргда уж хIамаш материалистически маIан а деш хьадувш. Вайна гонахьарча дуйнен бе-беча белгалоний зем а боахаш, хьанийслуча предметийн Iалама хиненай шиIама дух тIа а буйлаш, школьникашта, тIехьъестественни хIамаш Iалама чухь доацилгах, вахар шиъ законегIа доаделга а уж хувца наьха ниэ кхоачилгах а.

ТIайоалаш хIамайн са доаллача хIамайн анализ еча хана берий уйла тIеерзаю «материальность», «хIамане нийсдар» яхача дешаша. Ерригга замаш хинайн вIашин нийсьвча хана дешархошта къоастаду хьайбайн тIа-

йоалача хIамайн керда тайпаш дуйне чу далар миштта хиннад. Уж цхьаннe а хиайхалладац — Iалам дийна доладенна, хувцалуш, догIа ухаш да.

7-ча классе вещественай свойстваш Iомаеча хана дешархой дог тешадеш хьех тема химе преподавателан Л. И. Парусовас — вещественай свойствo царех йоахкача хIамайнгех цар непаген хьежжа хул. Чоалдане йоацача опыташка гIолла теш дешархой, нагахьа садах веществаш сенах латт а цар кеп а миштай хайнaчул тIехьагIа уж промышленносте а хьае йиш хиларах, уж меттел, Iалам чухь йоацараш а.

Дешархой Iилман - материалистически мировоззрени йолаш кхебара къаьстта боккхача лоархIаме да Д. И. Менделеева периодически закон Iомадар. Из тема кхетачa хана кхетабу дуйне бIарчча хиларaх Iалам чухь долла хIама естественни закъаш гIолла шоайла дувзаденна хиларах бола хьехам баьлбара даьхьера периодически закона лоархIам.

Дешархошта патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара боккха болх бу физкультура хьехархочо Богатырев Хьасана Руслана. БIарччача шера походаш ю советски халкъа тIемех къахьегамох сийлен моттигашка гIолла, тIемa турпалашта догIа памятникаш долча, шоай мехка истори, нохчийн гIалгIайн дIаяхача хенара исторически гIулакхаш дове дешархошта. Къонача туристашта хайнад, юкъерча бIаьшеренe ди бIарча цаI ца хинча, из хувцалуш хиннилга — хьалхагIа ямачесии, тIахьа нерастен, тIаьххи буса бен.

Тха школе арахецаш да «Атеист» яла пенгазет, цхьайбаьнда атеистически кхетама рубрика яц цхьанна а предметни газета тIа. Химе, биологе, географе хьехархой урокаш массаза а хилац хIанзарча вахо дIадехарашка яххара.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьхар, «Вайцига саг алхха белгталара знанеш Iоавер санна а воалаш, эттара хьалха социалистически общества гражданин, коммунизм хьинаре хьалъеш вар хургволаш хьалкхувргволе. Иулакх де гIерх парт...» яьхаш. Школьни реформа хьайъеяьхарча КПСС ЦК соцамо дIахо догIайоадаю из тезис, белгтала аьлча, тахан школьникашта политически кхетам балара декхараш вай общество догIаяра эцаршца нийсдеш кхоачашдаре тIа а хьежаш.

М. ВОМБАТОВ,

МагIалбекерча № 20 йолча юкъерча школа хьалхь.

+ *Юрта боахамера кердадараш*

Техникаца Iалашъяьй

Вай республика колхозаш а совхозаш а Iалашъю нердача, тIехьарча хьасане хьаьлча даймехка а доазол аралъарча а техникаца.

Ростовера вайнига кхаьчай «Нива» яхача комбайнний керда йоккха парти. Цар болх бергба Сунженски, Наурски, Гудермески, Грозненски районашкарча боахаманий кхашка.

Республика дукхача боахамашка кхьачай ГДР-е, Болгаре, Румыне хьаьь косилкаш, хьаакхIаш дIакосакаш.

Цу техникаx пайда эцарга люцерна, рапс хьоккхача, кхьдола доакъар кийчдеча.

Хьинаре къахьегарах

Шалински района механизированни лесхоз — отрасле хьахьалаттарех йола предприяти. Шоай торовех боае пайда а эцаш цун болхлоша укх шера баь беттагIа кхаьнна совгIа эхий 25 эзар сома маьха продукци. Хьаде аьнна лаьрхIачул тIех хьадаьд 3 эзар сома маьха халкъа вша товараш. Караераеш я керда продукци, лакхъеннай къахьегама производительность. Дерригга уж толамаш даьхад укх шера цхьоалагIча квартале Ерригроссийски социалистически яхье РСФСР хьун боахама Министерствеи отрасла профсоюза Центральни комитетей гIолла шоллагIа моттига ахчан шоллагIа премии яьккхача пхьагIанецаша хьинаре къахьегарах.

Р. АЛИЕВ.

ЛЮЦЕРНА ГИ ДУКХАГIА — ДОАКЪАРА БАЗА ЧIОАГIАГIА

СИЙЛЕН ДЕКХАР

КПСС обкоман НохчГIалгIайн АССР Министрийн Советан 1981 шера тIайийца соцам кхочуш а беш, фуна лаьрхIа йола люцерна хьалкхеен я республикан дах районийн колхозашни совхозашни. Шерачу мутIарех хьалкхеер 20464 гектар а йолуш 30759 гектара тIе хьалкхиийна карарча шера из боккха лоархIам болуш йола ги доаккхаргдаш ялхе культура, хьадаргIа хила йолийтар 25050 гектар йолуш.

Хаалаьте а, дIадахача шера республике планагIа дехкъа доагIачул кIезигагIа дехнад паччахьалкхенга люцерна ги.

Фуд из валаги кхоачаш ца яр бахьан? Эттара хьалха белгалдаккха доагIа фуна лаьрхIа йола люцерна лайка хьувкъам болаш хьалхкеярца, чуэцарца, тIаккха хила дезача кондицегIа хулийташ цун ги цIендарца дувзаденна балхаш агротехнически боккъонаша дIа ма деххара чакхдахара эшаш йола знаешие опыта йолаш хиннабац дукхагIча боахамашкара специалисташ къахьегамхоIи. Цул соагIа цхьайолча колхозай, совхозай кулгалхошеи специалисташеи ххетадаьдац фуна лаьрхIа йола люцерна хьалхкеар бехктокхаме гIулакх хилар, ца боагIара тIахьожам а лоаттабеш, цоай ханнахьен дикен чакхдаккхийтадац кхашкара балхаш, цайца эцийтабац лаьтта хьалдара минеральни удобренеш оасар ца хилийтара гербицидеш, йоакхо яьлц хан-ханнахьа хий деттара, мел эшараш кхоачашдаьдац сардача хаьнга цIендеш люцерна ги ца дойтара.

Цу тайпара кхоачам боацараш нийсдалийтад Гудермесски района «Терски» «Семеноводи» яхача совхозашка, Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе, Надтеречни района «Калаусский» совхозе, Грозненски района 1 Мая цIерагIчен «Советская Россия» яхачен колхозашка, кхьча боахамашка.

Хьалхашка лоттадеккхарашка кхета а дий, люцерна ги даккхара шоай болхлой оарцагIбаьхача боахамаша, балха юкъе цхьацца кхоачамбоацараш нийсденнадале а, толам дахьад. Шелковской района «Червленский» колхозо «Алый терский» совхозо, Малгобекски района «Сагопшинский» (хIана М. Горьки цIерагIа) совхозо, Гудермесски района «Новогрозненский» совхозо соахка хIара гектара тIера 1,4—1,2 —1,1 центнер люцерна ги даьккхад, ерригга республика хьанийцача даьккхар 0,5 центнер долаш.

Карарча шера дукха люцерна ги кийчде дезаш я республика колхозашни совхозашни. Цу гIулакха мел эше кхоачамаш долаш я ухаш.

Укх шера къаьстта боккха тержам тIабахийтаб из культура лелае ховргдола специалисташ кийчбара. Агротехнически боккъонаша дIадехача тайпара шоай ханнахьен дикен деррига люцерна хьалхкеерга дувзаденна балхаш чакхдахара, бригадин подрядагIа кхашка кхьахегардола бригадаш вIашагIйоахара, ккы тIа мел эшараш чакхдалара.

Йоакхо яьй шерача мутIарех йолча люцернай кхаш дукхагIа хилийтара а. Специалисташа яхачох цишта хьалхкеийча люцернай ги дукхагIа а дамагIа а хул. Укх шера 8559 гектар хулаш долча лаьтта цу тайпара кхы тIа дIайийнай люцерна. Цу гIулакхо а дошка новкъостал дергда кхаш леладераш шоай декхараш кхоачашдара.

ЦIенхашта кийчо яь чуэца дезаш да люцерна ги. ЧIоагIа къахьега деза из цIендеш а. Цкъарчоа е езаш йола хьалхара обработка гиш яра деррига боахамашта «Петкус К-531» яха ГДР йоалаяь машинаш еннай.

Укх шера люцерна дика хьувкъае а хIаьта цун ги паччахьалкхенна дIадаларе плани толаме кхоачашье а торо йолаш ба республика къахьегахой. Из цар сийлен декхар а да.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: Шелковской района «Коммунизм» яхача колхоза кхай тIера люцерна хьаьвкхуш йола комбайн, цу колхоза партийни секретарь Ахмедов Ахмед Исмаилович а [illegible] чаьни Третьяк Василий Иванович а люцерна дика йоь хьожаш ба.

Н. СМОЛЕНЦЕВА сурт.

ПАЙДАНЕ КУЛЬТУРА

ДIадахача шера районерча боахамашта юкъе кхаь совхоза — «Сагопшинский», «Кавказ», «Алханчуртский» тIадилладар дIадувча фуна лаьрхIа люцерна лелаелга. Цкъадале, из дерда гIулакх хилар а цу боахамий тороаш дикагIа хилар а тержаме ийцадар укхаза. Кхаш дукхагIа долаши, техникан механизаторийн кхоачем дикагIа болаши яр укх совхозаш.

Шоашта тIадилла хиннача цу бехктокхамеча декхарех дикагIа лоархIабир «Сагопшинский» (хIанз М. Горьки цIерагIа) совхоза механизатораш. Дукха хьийкъа люцерна кхейир укхаза соахка. Алхха цу цхьан совхозе планах лаьрхIа хинначул дукхагIа люцерна ги чуийцар. Вож боахамаш лоархIаданзар люцерна кхеяра декхарех.

Кхо бIаь гектара тIа яр «Сагопшинский» совхоза люцерна. Из лелаеш яр Келигов Аматгире кулгалду звено. Цунца бар механизатораш Коригов Вашири Мерзоев Махьмади. Ханнахьен дикен чакхдаьхар цар люцерна лелаяра технологех доагIаш мел дола балхаш.

— ЧIоагIа чоалхане гIулакх хиннадар кхаьча яьлча люцерна чуэцара техника кийчъелга, — дувц совхоза механизатораша. — геттара эIамига да цу баьца ги. Из доргдоацаш чуэцар къаьстта шийй тайпара кийчъе езар комбайнаш. Иштта дика шоай машинаш кийч а яь, люцерна чуэцаш хилар комбайнераш Батыжев Саладин, Додов Уматгира, кхыбараш берригаш а лхи саг.

ДIадахача шера планах 30 тонн йолча 80 тонн люцерна ги чуийцар механизатораша, цIен а даь паччахьалкхенна дIадала мара ца дезаш. Вешта аьлча, хьелхарча шоррехьа шин плап кхоачашъеш фуна дола люцерна ги чуэца вIаштIоьхьаьлар тха...

Цхьабакъда, гIулакх цкъарсе цигга сацар. Люцерна ги цIенду машинаш ацар совхозага. Уж ца хилча цIендаь паччахьалкхенна дIадала йиш ацар люцерна ги. Соахка декабрь бетта «Кавказ» совхозо тхона елар «магнитна» олаш йола шин машина. Шоай люцерна цIенъяь баьнначул тIехьагIа. ТIаккха дIадоладир совхозе люцерна ги цIенделга а из паччахьалкхенна дIалулга а.

Из лоархIаме болх чакхбоаккхача хьинар кхо ца дешъ къахьегаш хилар машинист Мерзоев Махьмадгири, болхлой Коригова Мадина, Евлоева Насапхан, кхыбараш.

— Даь гIоадоаккхаш да дIадувча фуна лаьрхIа люцерна лелаярах совхозе даьнна беркат, — раьза болаш дувц совхоза агронома шиеи экономисташеи. — Соахка кхельча люцерна 25 тонн ги цIен а даь паччахьалкхенна дIаденнад совхозо. Кхы пхийтта тонн ги цIендаь складе а да. Шовзткъа тонн ги даьннад тхона соахка кхельча люцернах. ЧIоагIа пайдане хиннад дIадувча фуна из культура лелаелга. Люцерна гих паччахьалкхено боахама деннад 400 эзар сом. 350 эзар сом кхуз цох совхоза беьнна пайда. Цул соагIа 250 тонн комбикорм а еннай тхона паччахьалкхено.

Из кхетадаьд районерча боахамий кулгалхоша, специалисташа, кхаш леладераша. Алхха цхьан М. Горьки цIерагIча совхозе 660 гектара тIа я укх шера дIадувча фуна чуэца лаьрхIа люцерна. Шоаза шердаьд цар из культура тIайола кхаш. Кхы а дикагIа хьийкъа люцерна кхеяра дукха лоархIаме балхаш чакхдаьхад. Царех лаьрхIа совхоза вертерча агронома дувц:

— ДIадувча гиша лаьрхIа люцерна йолча кхашка дисковани яьй, хIара гектара тIа кхо центнер йолаш минеральни удобренеш тайсай. МугIараштa юкъе кIоарга культиватор яьккхай. Ханнахьа зе деча садоаллача хIамашта духьала молхаш техай. Люцерна хьувкъам лалхбара новкъостал деш да уж балхаш. Арчаков Беслании Костоев ХIаронеи кулгалдеча шин отделенера механизатораш ба М. Горьки цIерагIча совхоза ерригга люцерна лелаеш. Дог гIоздоаккхаш дика хьалйоалаенна буц. ЦIена да люцерна кхаш. Кхы а дикагIа хьийкъа люцерна кхее лаьрхIа ба укх шера совхоза механизатораш. Из цар вIаштIехьдаргхиларах тешавеш я совхоза люцерна плантацеш.

Соахкарчул белгала дикагIа я «Кавказ» «Алханчуртский» совхозий люцерна а. МагIалбикера Грозне болача наькъа аьттехьен аьрдехьен дIахьежача бIарг дIа ма кхоачча дада цу боахамий люцерна кхаш. Баьццара кIувс санна листта хьалъэттай люцерна. Соахка шиъ бIаь мара ца хиннача, укх шера йиъ бIаь гектар я «Кавказ» совхоза дIадувча гина лаьрхIа йола люцерна. Изза я «Алханчуртский» совхоза яр а. Цхьа бIаь гектар шерьяьй укхаза люцерна плантацеш. ГI. Ахриева цIерагIча совхоза цхьа бIаь гектар а йолаш, 1580 гектара тIа я дIадувча гина лаьрхIа МагIалбика районерча боахамашта укх шера лелаеш йола люцерна.

ЦхьайттталагIча пятилетка дикагIа шера социалистически декхар тIайийцад цар дика хьийкъа люцерна кхее а 105 тонн люцерна ги паччахьалкхенна дIадала а. Из декхар толаме кхоачашдаре хьинар кхо ца деш къахьегаш ба районерча боахамашкара люцерна лелаераш.

Укхаза боккха лоархIам болаш да люцерна лелаеча къаьстта из чуэцачеи цIенъечеи хана гIелаттеш кхоачамбоацараш укх шера ца хилийтар. Дукха ха йоайир ги доргдоацаш комбайнаш кийчъеш. Кхы а чIоагIагIа IатигIаш дар боахамашка люцерна ги цIендеш из дIадувча боарамга кхоачадеш йола машинаш ца хилар. Районо соахка люцерна ги кийчдара декхараш кхоачаш ца дара кертерча бахьанех цаI из дар.

КПСС обкоман НГIАССР Министрий Советеи баьча соцамах Госкомсельхозтехника декхарийла я карарча шера шоллагIа квартал чакхъалалехьа М. Горьки цIерагIеи «Алханчуртский» совхозашка люцерна ги цIенду линеш яха. Таханарча дийнахьа цу гIулакха цига даь хIама дац.

Цу деша бехктокхам кхета а беш хIанзехьа йоакхо е еша совхозийи Госкомсельхозтехникеи кулгалхоша, специалисташа дIадувча фуна лаьрхIа йола люцерна ца йойташ ханнахьен чуэцара эша техника кийчъяра. Люцерна ги цIендара эша машинаш хIара совхозе хилийтаре.

А. ХАРСИЕВ.

ГИ ДАККХАР ДУХЬА

Хьалхара шу дац тха колхоза люцерна фу кхедиш а доккхаш а йола. Цу гIулакха хIанале а белгалдара опыт Iоаьй оаха. Цхьабакъда, цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаоалача баьций фу кхедара гIулакх хIано а тхо боккъонца Iомадаь даьннад ала йиш йолаш дац.

Дукха шераш хьалхагIа деза кертерча даьтье шоалагIа хьокхача хана гулдаьд фу. Нагахьа санна экспериментa хьигапе хьалхагIа хьокхаш фу даьккхаделе а, даьккхадац цкъа эIаммигача участкашкара мара-м — 20—30 гектара тIара. Цу тIа а, лийрхIар хиния а дац. хIана аьлча, люцерна тIайола кхаш Iунал во даь, йоархIаш тIаьнна дар, цудухьа бала боагIаш бола пайда хьалацар.

Цкъа кIайийча дукхача шерашка тIаоалача баьций фу кхедаран маьхьа даккхаран аьттув болаш дела дар 1982 шу — 1000 гектара тIара 120 тонн гаргга кондиционни фу даьккхар оаха цу хана. Цхьабакъда, дIадаха шу аьттув боацаш хилар тхона. 1500 гектара тIара а даккханар оаха 1982 шера даьккхачох ах гаргга мара. ХIанзалца люцерна шоалагIа хьокхаш мара даькадац оаха цун фу. Сона хетачох, из тха гIалат хиннад.

Из гIалат кхы ца дар духьа укх шера дукхагIа дола фу эттара хьалха хьокхаш гулде лерхI оаха. ХIаьта цу гIулакха мел эшар тха долаш а да.

Фу даккха дIайийнача люцерна 1800 гектарах шера йоаттаьаш юташ дIайийна 628 гектар, вешта аьлча, 1983 шера, тха хинначул 243 гектар дукхагIа я. Цу деррига кхай тIара хьалхагIа хьокхаш гулдергда оаха фу. хIаьта вожха юкейнсача 872 гектарах аьлча, юххера а, хьалгий оннагеи цар тIа хьахинача фугеи хьежжа къоастадергда оаха дош. Фу дика хьийкъача моттигашкара хьалхагIа хьокхаш гулдергда оаха из, хIаьта фу дика ца хиннача моттигашкара люцерна доакъарийна чу а ийца, фу шоалагIа хьокхача хана гулдергда.

ПланагIа хIара гектара тIара цхьа центнери ах центнера фу даккха дезаш да тхо. хIаьта декхарашка лаьрхIар — шин центнер.

Доккхий социалистически декхараш диза кхоачашдар духьа люцерна тIайолча кхашта дика Iунал дергдолаш вIаштIехьдаьккхад оаха гIулакх. 1000 гектара тIа фосфорни минеральни удобренеш тайсай оаха хIара гектара тIа 2 центнер а йолаш. Вожха юкейнсача 500 гектарах хIара гектара тIа 3 центнер йолаш нитроаммофос тоссаргья.

Цхьатарра дIайийнача люцернана бIаьстан юкъе дисковани маккаш даьхад. хIаьта мугIарчегIа дIайийнначарна культиваци яьккхай, цул тIехьагIа, урагIа а лхорагIа а цергаш йола шинхаш даьхад. мугIарчегIа дIайийнача люцернана шоалагIа культиваци яьккхай. Культивацеца цхьана химически обработка яьй, йоархIашта духьала гербицидаш а тохаш.

ДикагIйолча агротехнически ханашка массе нетте фитономуса — люцерна вонкхагIйолча моастагIчоа — духьала дуст а теха обработка яьй.

ДIайийнача хIамашта шийй ханнахьен тIехдинеи Iунал даре тхона новкъостал ду тха отряда юкъейоалаьча бригадин подрядо. ХIара бетта юкъера телача аванса боарам 126 сома оттабьаь. Из-м юкъера боарам ба.

Бетта итогаш еча хана юкъедоаладу КТУ (къахьегамна дакъа лацара коэффициент) закон. ХIаьта механизаторий алапена из машта хул хоергда укх тайпарча масалга хьежача.

Март бетта баьта балха итогагIа тракториста Цезарь Федора, Царицинский Ивана, Кочетков Николая планагIа цоашта хьожадаьча авансах соагIа болх баьбац. Цудухьа бетта алапи боккъонца цар баьча балхага хьожжа хьадаьд царна, вешта аьлча, хьалхарчоа — 61, шоллагIчоа — 83, кхоалагIчоа — 116 сом. ХIаьта Шабров Степан, Крылевский Илья санна болча трактористашa авансах 200 сом соагIа яйцал. Магомадов Назырбека — 180, Поляков Евгене — 185 сом. Из фу яхилга да аьлча, из да шера яьккхача ерригача производстве тIехьара мах беча хана кхы тIа а царна тоьлa духха ахча доагIаргдолга.

Из терхалдир массане а. ТIехьарча деношка чIоагIагIа хьинар айдаь къахьега баьлар тIехьабусаш хиннараш. КТУ законагIа беш бола мах шоай отрядерча новкъостийчул лохагIа хилар лацар царна.

Коллективни подрядах къахьегам вIаштIехьа а баьккха, балха ха йIаьхъе лаьрхIа дацар тхо. Цхьабакъда, отрядерча хIара члено балха дIахила езача ханах бизза пайда иц. Iуйрийна 7 сахьати ах сахьати даьлча дена сайрийна 5 сахьат далаяца (делкъийга хIама дуаш салоIаш цхьа сахьат а ах сахьат а доаккхаш) Iуйрийла дIанийца наряд кхоачашъеш хул хIара механизатор. Дукха а дукхагIа болча механизатораша хIара дене шоай балха нормаш кхоачашъяь ца Iеш, болх дика а беш, тIехкхоачаш а ю. ТIаккха из да-кх производственни программаш тIайийца социалистически декхараш толаме кхоачашдара эшар а.

Н. ТОКАРЕВ,
Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 1 болча звеноотряда начальник.

Тха интервью

ХIАРА ГЕКТАРА ТIА — ХЬУВКЪАМ ЛАКХАГIА

1983 шера — цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера Шелковской районерча люцерна фу доаккхача деррагача боахамашта юкъе фу даккхарехь паччахьалкхенга декхарехь кхаьнах лоархIабаь Червленский шера бац. Цар 470 центнер гаргга кондиционни фу а декха, колхозан кассе дIачуденнад доходах кхиъ 346520 сом. Цхьана а кхьча культуро далададац люцерно массел дукха ахча. Цул соагIа, люцерна фуна оха дукьаьа теннар хьахецаш паччахьалкхено 569 тонн комбикормаш а елхай колхозага.

Дукха ха йоацаш «Червленский» колхоза фу кхедаш вала агроном Чеботарев Валентин Михайлович валча дика хилар тхо, массеха хаттара кхо дукха дийхар оаха чухетара.

Хаттар: Валентин Михайлович, мел фу гулде лерхI оаш укх шера, масса гектар я шун фуна лаьрхIа дIайийна люцерна чуэца езар?

Жоп: Тха гулде а паччахьалкхенга дохка а дезар 670 центнер фу да. Соахчарчул 200 центнер дукхагIа. Из декхар цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаоала баьцаш дукхагIа дIаерца а ца деш, цар хьувкъам лакхбарца кхоачашде дага да тхо. Нагахьа санна соахка фуна лаьрхIа оаха чуийцар дукха хIама ца эшаш 500 гектар хиннадале, укх шера оаха 300 гектара тIара мара гулдергдац фу. Из фу яхилга да аьлча, мара гектара тIара чуда дезй 2,2 центнерал кIезигагIа доацаш цIена фу.

Маьхерча бобови культуре хьувкъам даккбара оаха кертера де лерхIар фуд?

Эттара хьалха шерача мугIарчегIа из дIаер. Соахка цу тайпара дIайийна из культура яцар тха. ХIаьта укх шера 180 гектара тIа я тха из.

ЧIоагIа уйла тIайохийт оаха фу кхеде кхаш кийчдара. БIаьстан юххье, дисковани яле, хIара гектара тIа нитроаммофос тоссай оаха. Минеральни удобренеш лаьттаца дикагIа дIаийтар духьа маккаш доахача хана яьй оаха дисковани.

ДикагIйолча агротехнически ханашка яьй хьалхара а шоллагIа а культиваци шерра йоагъаш юташ дIайийнача баьций мугIараштa юкъе. Фитономуса духьалй хаалхьа гексохлоран яха дуст а йоархIашта духьала гербицид а теха обработка яьй.

Хаттар: ДIайийнача баьцашта дика Iунал даьча механизаторех хьан цIи йоаккхалургъяр хьога?

Жоп: Уж тайпа новкъостий тха дукха ба. Минеральни удобренеш тоссача болх дика баьб Котов Василе, Дадаев Мовсара, Кавмет Ялмыбаева, маккаш доахача хана дисковани а еча — Михаила Молодченкос, Шора Ялмыбаева, культиваци еча — Табацков Виктора, Федюшкин Владимира.

Хаттар: Мел моттигаш и оаш хьалхагIа хьокхаш а шоалагIа хьокхаш а фу даккха лаьрхIарам?

Жоп: Эттара хьалха хьокхаш деррига кхай тIара, вешта аьлча, 180 гектара тIара гулде лаьрхIадар оаха фу юхаьаша. ТIаккха, гербицид тоха йолаьча хана цийла дешош а даьхна, массанахьа цу дIаккхачийта вIаштIехьа ца даларах дукха йоархIаш эгIийсар фу даккха лаьрхIач люцерна кхай цхьанцайолча моттигашка. Цудухьа оаха лийрхIар хувцаделар. ХьалхагIа хьокхаш 60 гектара тIара гулдергда оаха фу, шоалагIа хьокхаш — 240 гектара тIара. Цхьабакъда, деррига тха чуэца деза кха-м ше долча тайпара 300 гектар хургда.

Хаттар: Фу чуэцара балхаш муштa чакхдаха лерхIа оаш?

Жоп: Соахка а санна, боахаме болх беш хургъя уборочно-транспортни комплекс. Колхоза правленеи партиомои оттадаьчоа чIоагIдаьчоа оргтехкартага хьежа, хьакхаре ардари къаьста а долаш чуэца лерхI оаха фу. Цу карта тIа ма дарра дIаладаьд фу чуэца масса комбайн, автомашин, трактор, кхыйола техника йохийтаргья. ХIара балха къаьсттаьца оттаьй нормаш задениеш, белгалдаьд дукха а дика а баьча балхах дакъара а кхы тIа а лургдар, моральни материальни стимулировани ерийола гIулакхаш.

Царех цхьадараш дувцаргда аз.

СезонагIа жатката оттаь норма 75 гектар я, хIаьта хьалъацача сардашка оттадар — 50 гектар. Социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхача жаткашта комбайнераштеи колхоза правлене, партком, профком, комсомола комитета Сийлен грамоташ а 150 сома преми а лу. Цул соагIа, сезонни норма кхоачашъярах 100 сома преми кхы а лу. Болх дика а баь, сезонни норма кхоачашъярах комбайнераштеи жаткашта мах бовцаш 3 центнер алат лу. Автомашинай водителашта ахча премеш лу — комбайнерашта лучунца нийсача 70 процент. Моральни материальни стимулировани а иштта цхьоалагIча класса кондицешка кхоачадеш фу цIендаш хиннача колхозоншта а.

ЧIоагIа уйла тIайохийтаргья социалистически яхьа иштта мел массанена а дIахайтара. Балха итогаш хIара дена а кхи ди массанена доал а ергья. Цу яхье моттигаш тоьлаьча комбайнерашта карара кара тела цIе яьхкалаш тергья, цар сийна хьалйоагIаргья Къахьегама сийлен байраках, листовкаш-молнеш арахецаргья.

Интервью яьцар М. ТКАЧЕНКО.

БЕРКАТЕЧА БАЬЦА КХАШ ДЕГIАУХ

Люцерна эттара дикагIйолча доакъара культурех цаI йолга «Набережный» совхозе дукхахачарна хоьш дар. Цу тамашийнача баьцах яьккха тIехдина йола сенажи юаш доахана духхи шурен паьха санна дукхагIа тIаккхет. Цудухьа лаьтта лелаераша раьза хиннa кхийора из цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаоала культура, башха доккхий доацача кхашка, шоай боахама тоьлаш кхоачам бар духьа.

Цхьабакъда, соахка совхоза коллективана хьалхашка хьеалхенир, оалаш ма дарра, медала вож оагIув — цунна хьалхашка декхар оттадир мехка кхьча регионашта лаьрхIа люцерна кхее, аьнна. Из бахьан долаш оалхагара деза дукха йоакхо, люцерна кхиорна чуьнарен технологи. Керттердар — массане а хургвола да йинар боахаме тIа-тIа дукхагIа кхаш чулуучаш йола люцерна кхеяра. Цу хана лаьрхIар агроном Тасуханов Ахьмад нерте а оттаьаь специализированни бригада вIашагIйоалла. Бригадана юкъебаьхар опытни механизатораш Тангиевг... ТантамировагIар Косиа Беслама, Мальсагов Ваха, Тасуев Iиса, Астамиров Алихур, Алханов СаIид (хий дехкар). Мел эшача техникаца Iалашйир бригада.

Коллективни подряди хозрасчети юкъейоалае, цхьан нарядах хьакхар юкъа хургдолаш болх бе лаьрхIар бригадо. Цу гIулакхо цу сахьате кхетайир коллектив, къахьегамеи производственни дисциплинеи чIоагIийр, тIаккха цунга хьежжа лакхъелар къахьегама оасарие а. ХIаране алапи бухсоцаш хьахулачох тайша долга кхета а даь, боккъонца бола хIамаш кхоь беш бола дай а хиша дIаэттар механизатораш. Цунга хьежжа юкъехьар къахьегама принцип а: «цаI массанена а хьалхара, массане а цхьаннена хьалхара». Бригада хIара члено ше лохар хийна бохк, доагорий машиндаьттеш кходоре, ерригга агротехнически мероприятеш шоай ханнахьен дикен кхоачашйора.

Соахка 400 гектара тIара люцернана гIулакх деш хилар бригада.

— ХIанз оаха тхоай тороашка а хьежа, совхоза директорга Даниев Мухьмадагара дийхад люцерна дIае тхоашта кхы а лаьтта йулга, — аьлар А. Тасуханова. — Иштта хIанз тха а 120 гектара тIа дIайийнай оаха из культура. МугIараштa юкъе шера йоалаьаш юташ дIайийр [illegible].

ДIадаха шу, воаш ма дарра, аттачарех дацар лаьтта лелаераша (вешта, цхьа чартаца йола хIана гIора дика аьттув болаш шу да а даьгIац юрта боахаме). Цхьабакъда, хаоттама халонашта организованностеи говзалеи духьала а яьккха, барттайнача бригада вIаштIехьдаьлар фуна лаьрхIа люцерна дIайийна хиннача 150 гектара тIара 150 центнер цун фу гуаде. Фунах дика ахча даьккрай совхоза, паччахьалкхено кхы а хIара цун центнера йоархIаш итт центнер комбикормаш а хьожайир боахама (из комбикорм цу хана чIоагIа эшаш а хиннар хьоккхарчашка бизза йоаллаш Iа даккхийтаре — паччахьалкхенга дух доахара план а кхоачашъе вIаштIехьдаьлар совхоза).

ДIайийнача баьцашка а елар иштта дукха продукци: 150 гектара тIара яьхача баьцех 900 тонн сенаж елдар бригадо, 200 тонн йол кийчйир. ХIаьта цу шера йIайха мел лаьттача заза 300 безамни шин эзар хьакхен йоакхе кхоша доакъар а хилар цу лаьттана.

— Карарча шера хьувкъам бахьан долаш къовсам болабаьб оаха соахка гуракхе а деаз, — йоах бригадира. — Эттара тIехьагIа хьоккхар тхо хьенха даьннача тIехьагIа (1983 шера октябре), 200 гектара тIа культиваци яьккхар оаха, изза болчу тIа, цхьабакъда, йоархIаша дукхагIа хьалйиъача моттиге, дисковани йир. ХIара гектара тIа 200 килограмм суперфосфат тессар, 800 кубометр лоархIаш хай дилар. Цул тIехьагIа кулламдергашта духьала къовсам болабир дерригача кхаш...

Март бетта йIоах ма елейте а маьхйи даьхар, хIаьта апрель бетта «БДТ-7» яха дискови агрегаташ тохайир. Цул тIехьагIа дукхаха яладехьа цIаьхка маккаш даьхар, харпаш а даьха хий деха доладелар тхо. Люцерна хIанз дика дегIайоагIа, къахьийгараш гIадбуташ я.

Укх шерара пайдаш муштай бригада? Лаьтта лелаераша дош деннад 650 центнерал кIезигагIа доацаш кондиционни люцерна фу гуаде а паччахьалкхенга дохка а, хIаьта иштта хьайбашта мел эш цу дикача доакъарна кхоачам бе а, аьнна.

— Из хургда мехка Кхачан программа кхоачашъеча оаха доаца даькъа, — аьлар А. Тасуханова. — Баьцар, аьлча, сахоин доаца. Дегаха доккхагIа лоай хула цIингIа-м хетар.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

ФУНА ЛАЬРХIА

Фуна лаьрхIар цхьа эзар гектар а йолаш шиъ эзар гектар люцерна хьалкхаю укх шера Грозненски района Ленина цIерагIча колхозо. Цу культура гIулакх деш я Бесхуваев Руслана, Сухотько Михаила, Шахтамиров Нураа бригадеш йола механизаторийн отрядаш.

ДIадахача шера а цу шин эзар соагIа гектар лаьтта дIанийца яр фуна лаьрхIа юкъа люцерна. Бакъда, из хьалхкеярца дувзаденна бола агротехнически боккъонаш дIа ма деххара чакх ца дахарах, хиш дехкача лаьттех ма боагIаре пайда ца эцарах, цул соагIа, механизатораш люцерна лелаяра опыт Iоаь ца хиларах геттара эсала хилар цун хьувкъам. Шоашта тIадилла хиннача бехктокхамеча декхарех лоархIабанзар колхоза къахьегамхой. Паччахьалкхенга люцерна ги дохкара план 22 процент мара кхоачашъянзар.

Уж гIалатеш кхы ца нийсдалийта гIерташ, люцерна хьалкхееш де деза балхаш шоай ханнахьен дикен чакхдоахаш хьаьлахь колхоза механизатораша. Къаьстта боккха тержам тIабахийтаб цар зене йола хIамаш бIоза оасари ца яйнйтара химически молхаш еттара, минеральни удобренеш лаьтта хьаьдара, тIеша ца доалийта шийй ханнахьа хий деттара.

Укх шера 230 тонн люцерна ги паччахьалкхенга дохка лерхIаш ба колхозахой. Къахьегга хьавкха из доаккхаргдола люцерна чуэца йолаергья иолъ бутт юкъе кхачача хана. Цудухьа чIоагIа уйла тIайохийташ цIенхашта чакхдеха дезаш да из за хьалтIехьдичанца кхы тIа де деза дола балхаш. Къахьегаргья доалдаргья хьамна хьувкъам лургбоаш а фуна лаьрхIа хьанийна лаьтта люцерна.

ХIаьта доагIара лаьрхIа кхеен эттар хьехка йолаьа Ибрагимов Байтурка кулгалдеча доагIар кийчдеча бригадерча механизатораша. ХIара балха дийнахьа итт соагIа гектара тIара люцерна хьовкх комбайнераша Гилагаев Руслана, Мохьмадзиедиева Вахида, Ахмаев Мусас, кхыбараша.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТIА: [аьрдехьа] механизатор Гилагаев Руслан, [аьттехьа] люцерна хьовкхаш а цун агрегат.

И. ГЕРИЕВА сурт.

Тахан — В. И. Ленина цІерагІа Ерригсоюзни пионерски организаци хьаьжь ди

КРЫМСКИ ОБЛАСТЬ. Къахьегама Цlеча Байракхен Халкъий ДоттагІаллен орденаш лелаю «Артек» ахьа В. И. Ленина цІерагІа Ерригсоюзни пионерски лагерьлархІа а йоагІешь пионерски республика лоерхІаш я. Цуьнга ахкийн лагерий комплексо хІара шере тІаьц еррагіча союзни республикийн карен дунен дукхачу мехкашкарен 27 эзар бер.

Дешарая салаІаран мел ша хьалаш вlашІехьдаьхад артековцашта. Цар мукъагІа — олимпийски стадион, пионерски дешара цІа, краеведческин космонавтикан музеяш, форда флотен пожарни техникан массазара выставкаш. Ухх шера хьайийлай гимнастически комплексаш цек ду бассейнаш.

«Артекера» хІара смена — шой тайпара. Укх шерара яр — къоначи филателисташта хетаьь я. «Дошхача дунен чу хьежа зІамига кор» — ишта цІи тиллай берашна марнай выставках. Дукха санъердаме хІамаш бІаргадаьа гургда, довзарг а да берашта пионерски республике яьккхача хана. Уж гІоргда турпалча городе Севастополе, хьожургда Крымиа къулбехьарча берда тІара хозача маттигашка, форда тІа гІолла секъерда ухаргда теплоходаш. Аю-Дага тІа доргда, совхозий къахьегамхошта новкъостал дергда кхашкен соміий бепхамашшен.

СУРТА ТІА: артековцаш.

А. ОБУХОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Пионерена хетадаь

В. И. Ленина цІерагІа Ерригсоюзни пионерски организаци хьахинарача денна вакъа а боагІаш дукха мероприятеш ваххьлылай Грознерча А. Гайдара цІерагІча берий библиотека болклош. Уххаза кничъялай «Ленинаца хІеране дег чу я, пардеча тешаме хилар гІулакхашца дІатойтаргда». «Пионерашш-турпалаш» яха а къайлоза а книжкий выставкаш. Дешархошта хьалхалша цу выставкий обзораш яьй. Цул совгІа, пионерски газета а журналий а обзораш яьй.

№№ 1, 2, 41 йолча а кхача а Грознерча юкъерча школай дешархошна чакхьяьхай «Пионерашна Дахкенда», «В. И. Ленина цІерагІча пионерски организаце историяш» яха беседаш. Из [illegible]

[illegible]

КЪОНАЧА ЛЕНИНЦИЙ ХЬИНАР

Ше хьехинначе хьалхерча деношка дема дика гІулакхаш кергагІдуелаш хьейоагІа В. И. Ленина цІи лелаю пионерски организаци. Вай мехкарча тайп-тайпарча ноелалех боле нех чакхбьинаб пионере школех. Советски берий вахар деним а хинна цІеча галстукаца, горна озваца, пионерски цІеранца, дикача гІулакхашца дуьзадення.

Дукха а тайп-тайпара а да вай республика пионерашна чакхдоеха, дикна лоерхІем бола балхаш. Уж бІаргега йиш я совхоза кхешка, фермашка, дарбен баьцаш гульече, кхача моттигашна. Республика 120 эзар пионеро дакъалоац «Ялат» яхача операце. Цар гІо ду алат кхедече ишка де доза балхаш дош, из чуэцаш, «Пионерски фермаш» [illegible]

ме бригадеша а звеньяша а. Уж вай республике 52 я, царна юкъевоагІаш, къахьегаш ва тхьаь ала эзар пионер. ЛоерхІаме дагьа юкъаьху цар мехка Кхечан программа кхочашъяра. Уж ба мене тІаьхь гІулакх деш, Іохкаршка хьожаш, кроликаш кхеш, доттагІара баллаш деш.

Школьни лесничествош вlашагІлохкача, цар боах дІабалабеча, из дика дІаяьоче [illegible]

[illegible]

С. АРЧАКОВ.

Берий фильма кІира

[illegible]

Хоза кийчъяьй кинотеатра фойе. Пионерий гІулакхех дуьца стендаш, плакаташ [illegible]

Музыкантий конкурс

Советски халкъо Сийлахьбоккхача Даймехка тІем тІа Котало яьккха 40 шу дизара накъаболхаш, цу доккхача цІейна хетаьь яр ерсийн советски композиторий произведенеш дикагІа лакхар гучадоаккхаш хинна республиканански музыкальни училища дешархой конкурс.

Цунна юкъе дакъалоацаш бар фортепиано, оркестрови, халкъа инструментий отделенешка деша багІараш. Зале Йийкар Чайковске, Рахманинова, Прокофьева, Кабалевске, Дунаевске, кхычар музыка.

Конкурсе толаш хилар халкъа инструментий отделене дешархой Малышкина Галина. Макушенко Димтрий. Иштта, белгалъяьккхар В. В. Бетина кулгалду халкъа инструментий оркестр. Царна делар цхьоалагІча степена дипломаш.

ШоллагІча степена дипломаш делар къаьст-къаьстача инструменташца произведенеш дІалекхача Якушев Николая, Таштамиров Артура, кхычарна.

А. ЛЕВИН.

Спортивни Нохч-ГІалгІайче

ЛАКХАЛЕНГАРА ЛАКХАЛЕНГА...

Парчиев Мукъмад... Каст-каста хоза оаш а цу спортсмена цІи вейна хоза а йовзаш а я. Йоаккхаш хоза вейна из дукха. Европа халкъехта мехкарий... цхьана чемпионатана. Цох лаьца да са дувцар а.

Спортивни вахаро новкъа вена из Назранерча кІалтохаргех латара школе вена вьалдена. ХІаьта эггара хьалха из цига вена сел дукха хьа а яц. 1972 шера Мерешков Яхьа тренер волча секце воагІа Мукъмад. Мерешков ва ала доза цу хана «куош воагІаш ваьнна». Парчиева тергам спорта тІаьзар а. Каст-каста чакхйоалар хІаьта боарецашта юкъера районни хьалхьацарна юкъе дакъа лоацаш вола кІаьнк эзинц а моттигаш хулар. Бакъда, ше... яьна каралаьцача ... дог дуллаш вацар из.

1974 шера Мукъмада боккъо ну республиканански ... дакъа лаца. Шиі дар санна 57 килограмм дозал долча борецашта юкъе кхоалагІа моттиг йоакх цо. Цу хана тІоамагІозал-м хьеца а езац. ЦІи спорте юкъевена ше шу даланехьа республика дикагІболча борецашта юкъа хилар ... толаш бецар кхуза воагІачаь Мукъмада.

Цига зул къона спортсмен, цигара дІахоадеш из боккъачо яьнна дакъа ваца. Цу шере цоз зул «Урожай» ДСО Центральни Совета хьалхе [illegible]

1976 шере дикадох хьалхе вахьара СССР юкъе вина къоасан биллургбац спортсмена. Мехка чІоагІагІа боле джадонсташ-кагерхой бар цига вІашагІкхийттераш, хІаьта Мукъмад лата везаш вар 65 килограмм дозал долчерца. Цу тайпарча ... турнире эггара хьалха ше ... а цига ца воалаш къоесаваар. Из дика вар хеташ а хилар. Цига шоллагІа моттиг а йоаккхаш, СССР спорте мастера норматив кхочашдю вай мехкахочо. Цу хана из дешаш вода Майкопарча пединститута, цига цун тренер зул Коблев Якуб.

Цул тІаьхьагІа массехк толам баьккх Мукъмада Советски Эскара гІулакх деш волаш. Цига ше волаш а тІаьхьагІа ... дІахотт цуна ... ХІаьта цун дозал а дукхагІа хул, из 71 килограммага дІакхоеч. Эскара волаш спортсмена хьаьча ... эггара лоархІаменагІа а 1977 шере цо яьккха мехка ... Нарий кубок.

[illegible]

М. БАРАХОЕВ.

СУРТА ТІА: Парчиев Мукъмад.

ФУТБОЛ

Грозне чакхъяьннай «Буревестник» яхача общества Российски совета хьалхле яккхара четвертьфинала кхьаш. Волгоградан команда счет 1:2 йолаш эшаьь яле а Грознерча команда хьалхара моттиг яьккхар. Цунца цхьана боккъо яьккхар полуфиналан яхьашка дакъа лоацаш хила.

• • •

Москвера хоам кхаьчаб футболах долча Ерригроссийски студенчески финальни ловзарий календарь оттадаь хиларах. Уж долалургда кхоалагІча июне город Йошкар-Оле.

• • •

Нохч - ГІалгІай чен клубий хьалхле яккхара футболах дола аргІанара ловзареш хинад. «Локомотивай» (Гудермес), «Труд» яхача Карабулакерча командаш юкъе хинна къовсам чакхбаьлар счет 4:0 йолаш гудермесцаш толаш болаш.

• • •

[illegible] «Машиностроитель» («Красный молот») завода юкъера яхь цхьанна хот ца воалаш, счет 1:1 йолаш чакхйоал.

А. РАШИДОВ.

КЪОНА БОРЕЦАШ КХЕБЕР

Массехк шу де город Малгобека берий спортивни школе шой лоІамагІа кІалтохаргагІа латара секци болх бена йоаллаь. Спортивни школе-м кхьтайла а я секцеш. Бакъда, кхувшбоагІарах дикагІбараш хІуйранен сайренаш горедара культура Дворец, йоаллаьаь болц, цига а шой лоІамагІа кІалтохаргаш латара секци. Иштта борецашта кІалтохарга латар дезадаьйтар, цар тергам тІаьзар за тренер Батыров Мукъмада Султан. Сел дукха за яц из тренера болх бе волавенна, эггара ... секца занятеш хилар ... Султан ше а цхьан хана борец хинна а СССР спорта мастерана кандидат а ва.

[illegible]

Батырова кулгалдеча секце уже даррига борецаш ... [illegible]

милице къоначе доттагІий дожурствах, шоай спортивни [illegible] шоай спортивни инвентарь.

[illegible] СССР Герзашцарча ... Гетагажев Мукъмадех, Даурбеков Баграудина ... [illegible]

М. НОРИГОВА.

— Кулгаш [illegible]

Лата [illegible]

[illegible]

Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурташ.

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

СПАРТАКИАДА ЧЕМПИОН

Город Нальчике чакхъяьннай профтехобразование дешархой цхьайттаьагІа Ерригроссийски спартакиада. Цига дакъа лоацаш хинна шиі лоІамагІа кІалтохаргах латара вай республикера команда цІакхаьчай.

Командни яхье ю толам баьккхандар грозненцаша, уж кхоалагІча моттиге хилар. Хьалхара моттиг Нальчикерчея шоалагІа Красноярскерчея командай яьхар.

Личии къовсамашка дика дьттув бьалар вай мехкахочун Умаров Руслана. 75 килограмм дозал долча борецашта юкъе толаш а хулаш спартакиада чемпион хилар цох.

МАССАНЕ ДАКЪА ЛОАЦАШ

Бевое яхача юрта (Веденски район) хилар «Стартуют все» яхача девизагІа йолча Ерригсоюзни туристически кхьай слет-зачет.

Яхьий хьалхарчен шоалагІчен этапашка шоайла къовсалуш хиннай профтехучилищашкара группаш. КхоалагІа этап финальни хиннай, цига къовсаеннай училищаш. Белгалбаьннаб толашбараш а, кІаьнкаш юкъе хьалхара моттиг яьккхай № 4 йолча профтехучилища команда, шоалагІа — № 1 йолча Серноводскера училища дешархоша. ЙоІаргаш юкъе толаш хилар № 12 йолча училища команда, шоалагІа моттиг № 1 йолча ТУ йоІаргаша хьаьцар.

К. МАДИНОВА.

БОКСЕРА ТОЛАМ

Дикка тархам гІаьвш хилар Новороссийски хиннача боксах йола халкъашта юкъера турнир. Цунна шовзаьтта лилар вар Грознера динамовец, СССР спорта мастер Тарамов Руслан.

Дігаьзза лата везаш хилар Руслан. Цунца летараш бар Москвера, Киевера, Новороссийскера, РСФСР командаю боксераш. Царгара ... [illegible] йолаш чакхдоах Тарамова.

74 килограмм дозал долча боксерашта юкъе дунен халкъий турнира чемпион хул цох.

ЯХЬАШ ДІАЙОЛАЬЬ

ДІайолаенный «Динамо» яхача ДСО республиканански Совета спартакиада, спорта итт тайпах къовсамаш дІахьош я предприятей, организацей физкультурни коллективаш. Уж ерригаш а кхаь группана йийкъа я.

Хьалхарча группана юкъейоагІаш итт команда волейболах йола яхьаш чакхъяьннай. Эггара дикагІа ловзаш хиларца белгальяьнкача республика чурча гІулакхий министерства болхлой команда хьалхара моттиг яьккхай. Спартакиада дІахьош я.

А. РЫКОВ, «Динамо» ДСО ... спортивни отдела начальник.

КХОАЛАГІА МОТТИГ ЯЬККХАР

Городе Тимошевске хилар футболах йола Къулбасе-Кавказски машинначьа хьалхле яккхара кагирхошта юкъера турнир. Цунна юкъе дакъа лоацаш хилар Грознера футболисташ а. Хьалхарча вІашагІкхетере грозненцаш счет 1:4 йолаш эшабар Ростоверча футболисташ. Иштта вай мехкахой эшабар счет 2:3 а йолаш [illegible] ... бурган шоай найарашка хьежу ... [illegible] вІараш хьокх ... тезар.

А. САВЕЛЬЕВ.

Редактор О. В. ГАДАБОРШЕВ.

Хьамсара газет дешараш!

ДІАДОЛАДЕННАД 1984 ШЕРА ШОЛЛАГІЧА АХ ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУРГА

Газет язду республика почтови отделенешка, «Союзпечата» агентствашка, предприятешкарча, организацешкарча, учрежденешкарча общественни уполномоченнешка.

Газет яздара мах (ах шера) — 2 сом 4 кепиги.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 МАЙ

II ПРОГРАММА

11.10 — «В красном и голубом» яха телевизионни спектакль.

12.05 — Социалистически ... [illegible]

17.20 — «Хьа горизонташ».

17.50 — Фильм-концерт.

18.20 — «Гурган» (нохчий меттала).

18.50 — «Нохч-ГІалгІайчен ...».

6.45 — [illegible]

[illegible]

РАДИО

19 МАЙ

ЕРРИГСОЮЗНИ ПИОНЕРСКИ ОРГАНИЗАЦИ КХЕЯЛА ДИ

[illegible]

Хоттам

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш моркаш а йолаш, йосчан а йолаш, малхбоалехьара секунде 8—13 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеш фегара температура республике 26 — 31, Грозне 28 — 30 градус йовхал йолаш хилеш тарлу.

Кхоанен мохкен моркаш а йолаш, цхьайолча моттигашка кхьлкхьле догІа а деаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеш фегара температура бийсана 10 — 15, дийнахьа 22 — 27 градус йовхал йолаш хилеш тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малиновски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора [illegible] — 2-85-07; бехктокхьа секретаря — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностя транспорта — 2-85-01; юрта боахама — 2-47-64; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малиновского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-64; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, ерен, шоатген деношка

СФ00111. «Грозненски рабочий» издательски типографи. Малиновски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малиновского, 92. Заказ № 2315.